

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Rozvoj cestovního ruchu ve Slovinsku se zaměřením

na Triglavský národní park

Romana Horová

**Bakalářská práce
2010**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Romana HOROVÁ**
Osobní číslo: **H07402**
Studijní program: **B7310 Filologie**
Studijní obory: **Slavistická studia zemí Evropské unie (dvouoborové)**
Historie (dvouoborové)
Název tématu: **Rozvoj cestovního ruchu ve Slovinsku se zaměřením na**
Triglavský národní park
Zadávací katedra: **Katedra historických věd**

Zásady pro vypracování:

Práce se bude zabývat rozvojem turismu ve Slovinsku, kde budou zpracována témata: hlavní centra cestovního ruchu, struktura návštěvníků, složky turismu v Triglavském národním parku, služby cestovního ruchu či ochrana přírody v Triglavském národním parku. Rozvoj cestovního ruchu ve Slovinsku bude porovnán s Českou republikou.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HESKOVÁ, Marie: Cestovní ruch. Fortuna, Praha 2006. BERGINC, Mladen: Triglavski narodni park kot aktualna problematika varstva narave. In: Okolje v Sloveniji. Tehniška založba Slovenije, 1994. NĚMEC, Dušan: Slovinsko, kapesní průvodce. Computer Press, Brno 2003. SCHETAR, Daniela; KÖTHE, Friedrich: Slovinsko. Marco Polo, Praha 2006.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Aleš Kozár, Ph.D.**
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2009**

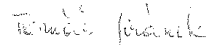
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji, že: „Jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškeré literární a informační prameny, které jsem v práci využila, jsem uvedla v seznamu použité literatury.”

Také jsem byla seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 ods. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30.6. 2010

Horová Romana

ANOTACE

Téma mé bakalářské práce je „Rozvoj cestovního ruchu ve Slovinsku se zaměřením na Triglavský národní park.“ Zpracovávala jsem informace z oborů historie turistiky, ochrany přírody a institucí v oblasti cestovního ruchu. Většinu informací jsem vyhledávala v průvodcích o Slovinsku a na internetových stránkách. Hlavním cílem mé práce bylo tyto zjištěné informace porovnat s rozvojem v České republice.

Topic of my Bachelor thesis is: Tourism development in Slovenia with a view to Triglav National Park. I was working with information from many branches as are: history of tourism, nature protection and the institutions with the intention of tourism. The most of the information I looked up in Slovenia guidebook and websites. The main point of my bachelor thesis was compare observed information with tourism development in the Czech Republic.

KLÍČOVÁ SLOVA – KEYWORDS

Rozvoj	development
Cestovní ruch	tourism
Ochrana přírody	nature protection
Služby	services

Mé poděkování míří k Mgr. Alešovi Kozárovi, Ph. D., vedoucímu mé bakalářské práce, který mně pomohl nejen se strukturou práce, ale také mi poskytl mnoho dobrých rad a nápadů při zpracování tohoto tématu. Také velké díky mé rodině a příteli za trpělivost a podporu, které mi v závěrečných měsících studia byly hnacím motorem.

OBSAH

1. Úvod	9
2. Turistika a cestovní ruch	10 – 17
2.1 Historie turistiky	10
2.2 Cestovní ruch	10 – 12
2.3 Služby cestovního ruchu	12 – 15
2.3.1 Ubytovací služby	12 – 13
2.3.2 Stravovací služby	13
2.3.3 Dopravní služby	13 – 14
2.3.4 Zdravotní služby	14 – 15
2.3.5 Informační a směnářenské služby	15
2.4 Struktura návštěvníků	15 – 17
3. Nejnavštěvovanější místa TNP	18 – 32
3.1 Povrch Slovinska	18 – 19
3.1.1 Julské Alpy	18 – 19
3.2 Triglavský národní park	20 – 32
3.2.1 Přírodní památky TNP	21 – 26
3.2.2 Muzea na území TNP a za jeho hranicemi	27 – 30
3.2.3 Nejnavštěvovanější města Julských Alp	30 – 32
4. Ochrana přírody	33 – 37
4.1 Legislativa	33 – 34
4.1.1 Základní pravidla pro pohyb na území TNP	34
4.2 Nejvýznamnější organizace v rámci ochrany přírody a rozvoje cr	34 – 37
4.2.1 Slovensko planinsko društvo – Planinska zveza Slovenije	35
4.2.2 Agencija RS za okolje	35 – 36
4.2.3 Turistična zveza Slovenije	36 – 37
5. Nejdostupnější informační zdroje o Slovinsku	38 – 44
5.1 Knižní průvodci a publikace	38 – 44
5.2 Shrnutí	44
6. Cestovní ruch v České republice	45 – 53
6.1 Historie turistiky a Klub českých turistů – KČT	45 – 47
6.2 Postupný rozvoj cest. ruchu od poválečných let k současnosti	47 – 48
6.3 Instituce spojené s cestovním ruchem	49 – 51

6.3.1 Ministerstvo pro místní rozvoj	49
6.3.2 Česká centrála cestovního ruchu (ČCCR) – Czechtourism	49 - 50
6.3.3 Asociace cestovních kanceláří České republiky – ACK ČR	50 – 51
6.4 Ochrana přírody	51 – 53
6.4.1 Agentura ochrany přírody a krajiny v České republice	52
6.4.2 Asociace strážců přírody chráněných území ČR	52 – 53
6.4.3 Český svaz ochránců přírody – ČSOP	53
7. Česká republika x Slovinsko	54 – 57
8. Závěr	58
Resume	59
Použitá literatura	60 - 61

1 ÚVOD

Téma mé bakalářské práce „Rozvoj cestovního ruchu ve Slovinsku se zaměřením na Triglavský národní park“ jsem si vybrala hned z několika důvodů. Za prvé jsem vystudovala střední školu cestovního ruchu, za druhé jsem byla na semestrálním studijním pobytu v Lublani a za třetí – cestování mám moc ráda. V rámci mého studijního programu na filozofické fakultě mi toto spojení Slovinsko a cestovní ruch přišlo velmi zajímavé.

Mnoho informací, které jsem v této práci uvedla, jsem čerpala z vlastních zkušeností nejen získaných z učiva na střední škole, ale také při cestování po slovinském území. Nejvíce jsem pracovala s cestovními průvodci o Slovinsku, s informačními letáky a brožurami, které jsem si dovezla ze Slovinska a s webovými stránkami jak slovinskými tak českými.

V úvodních kapitolách nejprve představím tuto nádhernou zemi a její velkou kulturní a přírodní rozmanitost. Zaměřím se na rozvoj cestovního ruchu a služby s ním spojené. Také se pokusím něco málo říci o organizacích, které se cestovním ruchem a s ním spojenými službami či ochranou přírody zabývají.

V dalších z kapitol se budu věnovat Triglavskému národnímu parku, jedinému národnímu parku na území Slovinska, který se nachází v Julských Alpách a je největším lákadlem turistů nejen domácích ale i zahraničních. Nabízí nepřehledné množství přírodních a kulturních památek a mnoho aktivních a sportovních možností, jak zde trávit čas. V závěru porovnáám Českou republiku, jakožto konkurenta Slovinska na poli cestovního ruchu. Jaké služby a v jaké kvalitě obě země nabízí, jaké turisty a návštěvníky lákají a na co je lákají.

2 TURISTIKA A CESTOVNÍ RUCH

2.1 Historie turistiky

Vysokohorská turistika má na území Slovinska dlouholetou a bohatou historii. Již v roce 1893 byl založen první alpský spolek, který o dva roky později začal vydávat *Planinski vestnik*, časopis o trasách, významných vrcholech a událostech konajících se v oblasti horských masivů. O vyznačení turistických cest v Alpách se nejvíce zasloužil Julius Kugy (1858 – 1944)¹, významný slovinský botanik a alpinista, který také vykonal několik prvovýstupů na alpské vrcholy, jako např. na Škrlatic, Veliki Oltar, Triglav či Jalovec. O svém putování po Alpách napsal mnoho knih, které se v tomto období staly víceméně průvodci pro nadšence a milovníky horské přírody. Od roku 1894 jsou ve Slovinsku v hojném počtu stavěny první horské chaty, začínají vycházet průvodci a mapy Alp.

Prvopočátky česko- slovinské spolupráce na poli alpinismu nacházíme již v roce 1897, založením české sekce spolku Slovesko planinsko družstvo (dnes již Planinska zveza Slovenije PZS²) v Praze v čele s dr. Karlem Chodovským a dr. Bohuslavem Frantou. Právě oni podpořili projekt výstavby první, ryze české, chaty na slovinském území, kterou dnes nalezneme v oblasti Kamnincko – Savinjských Alp pod názvem Češka koča na Ravneh.

2.2 Cestovní ruch³

První výrazný nárůst návštěvnosti Slovinska je spojen s druhou polovinou 19. století, kdy byla dostavěna železnice mezi Vídní a Terstem, která lákala na území Slovinska turisty především z Rakouska a Itálie. Toto období je také velkým rozvojem lázeňské turistiky. Na území dnešního Slovinska nalezneme 16 lázní, přičemž většina se nachází na východě země (Terme Laško, Maribor, Ptuj, Moravske Toplice, Čatež a další). Nabízí léčení solankou, léčivým bahnem, rašelinou či terapie s moderní medicínskou technikou.

S narůstající návštěvností začaly přibývat další oblasti zájmu turistů, a to především horská turistika, vodní turistika, cykloturistika, sportovní rybolov a lyžování. Nejvíce navštěvovanými místy byla na počátku rozvoje cestovního ruchu města Bled (hrad, muzeum, lázně) a Postojna, která

¹ Julius Kugy – v blízkosti pramene řeky Soči se nachází kamenný památník J. Kugyho, který ho znázorňuje v přemýšlivé, zasněné póze s pohledem na jeho oblíbenou horu Jalovec.

² SPD = PZS – viz kapitola Ochrana přírody.

³ Cestovní ruch – informace v této podkapitole jsou zpracovávány z knih a průvodců: GAWINOVÁ, Izabella. *Slovinsko*. Jan Vašut s.r.o., Praha 2004; NOVÁKOVÁ, Marcela. SOUKUP, Ondřej. *Slovinsko: průvodce do zahraničí*. Olympia, Praha 2000 a SCHULZE, Dieter. *Slovinsko*. Beadecker Redaktion, Praha 2008

od roku 1848 otevřela tamější jeskynní systém a rozpoutala tak velký zájem o jeskynní turistiku. Zvídaví a dobrodružní turisté se zde procházeli s pochodněmi a obdivovali krápníkové závěsy a zkamenělé kaskády vytvořené přírodou. S rostoucím počtem návštěvníků se navyšoval i zájem o další poznání. Do popředí se dostávaly vinorodné kraje, pobřeží a především hory, které jsou k dispozici přes celý rok, v zimě k lyžování a v létě k provozování horské turistiky. Nejvíce návštěvníků přijíždělo z Itálie, Rakouska a Německa, později i Chorvatska. Na území Slovinska se nachází několik turisticky odlišných oblastí, za prvé jeskyně s navštěvovanými městy Postojna, Škocjan, Hrastovlje, Divača; Alpy - Bled, Bohinj, Kranjska Gora, Zgornje Posočje, Zgornja Savinjska dolina, Jezersko, Pohorje a oblast Triglavu; kras - Cerknica a Postojna; Panonie - Zámuří, Slovenske Gorice, Kozjansko, Doleňsko, Bílá krajina; pobřeží - Portorož, Piran, Izola, Koper a Ankaran. Do těchto měst po celý rok či sezónně proudí davy návštěvníků ze samotného Slovinska a především ze zahraničí.

Dalším velikým lákadlem turistů jsou festivaly, které se konají po celý rok na různých místech Slovinska. Mezi nejznámější patří: v únoru - tradiční masopustní průvody po městech, kde můžeme shlédnout zahalené masky v ovčí kůži s vyceněnými zuby; v květnu – slavnosti vína v Metlice, během svátku Vinska Vigred můžeme ochutnat temně rudé víno Metliška črnina; v červnu - třešňové prázdniny – oslava sklizně třešní, která je doprovázena průvodem a tančícím davem, také festival Jurjevanje v Črnomelji, kam se sjíždí stovky slovinských zpěváků a tanečníků, hudební festival v Koperu, kde k poslechu hrají melodie spojené s mořem a sluncem, závody veslařských regat na Bledském jezeře, mezinárodní jazzový festival v Lublani, který patří mezi nejstarší jazzové festivaly v celé Evropě, či Svatojánská noc na Bohinjském jezeře, kde se loďky a čluny se zapálenými pochodněmi pohupují po hladině jezera za hudebního a tanečního doprovodu; v červenci je nejvíce vyhledávaný svátek světél na Bledském jezeře, zde vypouštějí svíčky na hladinu jezera; v srpnu - venkovská svatba v Bohinji, jedná se o dvoudenní slavnost, na které si prohlédneme místní kroje, folklor a tanec; v říjnu jsou to vyhlášené vinné slavnosti v Mariboru, kde je hroznové víno sklíženo z nejstarších vinných keřů na světě a Borštnikův festival (nejvýznamnější událost na divadelních prknech ve Slovinsku) konající se v divadle v Mariboru.

K nárůstu oblasti služeb, která dnes tvoří 60% hrubého národního produktu a do které se cestovní ruch řadí, došlo v době po získání nezávislosti v roce 1992, v důsledku založení mnoha bank, pojišťoven a poradenských firem. Na samotný cestovní ruch dnes připadá hlavní podíl, a to 12%. K tomuto celkem vysokému číslu se Slovinsko dostalo velmi pozvolně, a to především kvůli problémům způsobeným válkou. „V průběhu privatizace byly starší hotely renovovány a modernizovány, kromě toho vznikly nové ubytovací možnosti, restaurace, bary a kavárny. V letech 1991–1995 bylo území Slovinska spojeno s obnovou válkou zničených míst a výrazný

rozmach cestovního ruchu sledujeme až v následujících letech, když milovníci přírody a vyznavači aktivní dovolené objevili zemi, kde vedle sebe existují dobře vybavená střediska zimních sportů a atraktivní pobřežní města.“⁴

Například již v roce 1997 přinesl zemi cestovní ruch 1,18 miliard dolarů, což byl skoro dvojnásobek ve srovnání s rokem 1994. Se stoupající oblibou a dostupností chorvatského pobřeží se Slovinsko stalo především tranzitní zemí turistů mířících k Jadranu.

2.3 Služby cestovního ruchu

2.3.1 Ubytovací služby

Návštěvník Slovinska si může vybrat z několika kategorií ubytovacích zařízení. Pro náročné jsou tu nádherné hotely, vily a penziony, dále ubytování v soukromých bytech a apartmánech, kempech či horských chatách. V létě je k dispozici i levné přenocování na studentských kolejích.

Ty, kteří přijedou za přírodou lákají především horské chaty. Tato ubytovací zařízení nepřekypují luxusem a honosností, spíše praktičností. Vznikly především přestavbou bývalých vojenských objektů z první světové války. Mnohé však své přestavby dosáhly až v 80. letech 20. století. U horských chat si turista musí uvědomit, že většina je provozována jen od června do září a právě v letních měsících je zde mnohdy důležité mít zajištěnou rezervaci. S tím pomáhá slovinský úřad cestovního ruchu, který nabízí i aktuální ceny nebo cestovní či turistické kanceláře. Mimo hlavní turistickou sezónu není problém sehnat ubytování bez předchozí domluvy a ceny v hotelích a penzionech padají až na polovinu.

Podle toho, jak je turista náročný a jaké má požadavky, dělí se nabízené pokoje v penzionech do kategorií. První kategorie – ta nejlepší, je pokoj s vlastní koupelnou; pokoje druhé kategorie mají pouze umyvadlo, koupelna a WC jsou společné na chodbě. Pro vyjádření luxusu hotelových zařízení používají vedle světově známých hvězdiček také písmenné zkratky: nejlepší je L (de Luxe), A (First class), B (pokoj s vlastní koupelnou), C (pokoj s teplou a studenou vodou). K nejluxusnějším ubytovacím zařízením na území Slovinska patří hrady Otočec a Mokrice, vila Bled a Podvin.

Na území Triglavského národního parku nalezneme především horské chaty a v údolích rozprostřené kempy. Pro rozvoj cestovního ruchu zde bylo vybudováno i kvalitnější ubytování, poskytující mnoho dalších služeb, které návštěvníkům zpříjemňují pobyt v horském prostředí (Bled

⁴SCHULZE, Dieter. *Slovinsko*. Beadecker Redaktion, s. 35, Praha 2008.

– Grand hotel Toplice, Vila Bled, Golf hotel, Ribna či Milno; Bohinjsko jezero – hotel Jezero, Zlatorog, Stare; Kranjska Gora – Kompas).

2.3.2 Stravovací služby

Ve Slovinsku, stejně jako v dalších zemích, nalezneme stravovací zařízení různých typů a kategorií, které se liší sortimentem podávaných jídel a místem výskytu. Nejluxusnější jsou restaurace (restauracija), kde vedle celosvětových specialit nalezneme i domácí kuchyni, pak hospody (gostilna), které nabízejí většinou jen domácí slovinskou kuchyni, dále samoobslužné podniky, bife, pivnice (krčma) a kavárny. V horských chatách na jídelníčku nejčastěji objevíme polévky (kuřecí vývar s nudlemi) či domácí jídla (guláš, hovězí či vepřové úpravy mas), určitě zde nemůže očekávat výběr z dvaceti jídel. Právě v těchto oblastech narazíme na nejčastější předkrmy v podobě salámů, klobás či kozího sýru.

Slovinská kuchyně je ovlivněna okolními státy, z Rakouska jsou to klobásy, vídeňský řízek či závin, z Maďarska - guláš, paprikáč a palačinky a z Itálie – pizza, lasagne na mnoho způsobů či pestrá úprava mořských plodů. Nejčastěji se nám v hlavním jídle na stole objeví maso – vepřové, hovězí, telecí, v horských oblastech i zvěřina (srnčí). Vegetariáni jsou tedy ve Slovinsku znevýhodněni, nejčastěji konzumují rizoto na mnoho způsobů, saláty či velmi oblíbený smažený sýr.

Slovinskou specialitou je pršut, usušená šunka, která je osolena a ve skalních průrvách vysušována větrem bóry. Také sladký zákusek gibanica, která je plněná mákem, ořechy a jablky. Na většině jídelniček se objevuje čevapčiči a jinak upravené mleté maso. Ke většině hlavních jídel se podává také zeleninový salát (vedle klasických rajčatových a míchaných zelných salátů také salát z rockety). Standardní je, že v každém stravovacím zařízení dostanete vodu zdarma. Ceny jídel a celkově potravin jsou s českými nesrovnatelně vyšší.

2.3.3 Dopravní služby

Slovinsko se může pyšnit bohatou a dobře spravovanou infrastrukturou. Přes jeho území vedou dvě hlavní silnice, jedna spojuje střední Evropu s Balkánem a druhá střežozemí s Podunajím. Má tři mezinárodní letiště: Lublaň –Brnik, Maribor, Sečovlje u Portorože. Silniční síť využívají především autobusy, jediný dopravní prostředek, mimo vlastního osobního auta, který turisty dostane do všech koutů země, Julských Alp, na území Korutan, Doleňska a Notraňska, kde není k dispozici železniční spojení. Autobusová síť je dobře organizovaná, i když vyjde mnohdy velmi

draze. Železniční doprava ve Slovinsku má k užívání jen 1200km tratí, soupravy jsou zde celkem moderní, přeprava vyjde levněji, ale zabere mnoho času. Hlavní železniční uzel je Lublaň, také Zidani Most, Pivka a Divača. Železniční stanice nalezneme většinou jen ve větších městech. Přímý spoj do České republiky není, jedna cesta vede přes Vídeň, kde se musí přesedat na vlak do Břeclavi a ještě se mezitím přemístit na jiné nádraží nebo přes Salzburg, kde na sebe navazuje přímý vlak do Prahy, ale cesta trvá 13 hodin a je drahá. O víkendech a svátcích jsou spoje autobusové i železniční dopravy omezeny, mnohdy je požadována rezervace. Doprava ve velkých městech, kterou zajišťuje městská hromadná doprava, je velmi spolehlivá, rychlá, rozsáhlá až za hranice měst a ne moc drahá – pokud nevlastníme časovou jízdenku, jízda vyjde na necelé jedno euro.

Pro cestování po Alpách je nejlepším dopravním prostředkem osobní automobil. Cesty jsou zde úzké a klikaté, ale většinou turistům nabídnou možnost dopravit se až do bezprostřední blízkosti daného cíle. Nejkrásnější a v letních měsících velice oblíbenou železniční tratí je trasa z Jesenice do Nove Gorice, která vede přes Triglavský národní park. Jednotlivé zastávky v Bledu či Mostu na Soči poskytují turistům dokonalé výchozí místo k plánovanému výletu po Julských Alpách. Tato trať byla zprovozněna roku 1906, délka je 89 km a cesta trvá necelé dvě hodiny. Oběma směry jezdí šest spojů denně a cestujícím nabízí krásný výhled na Julské Alpy a údolí řeky Soči.

2.3.4 Zdravotní služby

Ve všech větších slovinských městech nalezneme dobře vybavené nemocnice a zdravotní centra. Po předložení platné evropské pojišťovací karty⁵ a pasu (či občanského průkazu platného v EU) dostaneme ve všech slovinských státních ordinacích i nemocnicích ošetření zdarma. To je umožněno dohodou mezi Slovinskem a Českou republikou, která stanovuje bezplatné ošetření v nejnutnějších případech, ale jen ve státních zdravotnických zařízeních. V komplikovaných případech musíme za poskytnuté služby zaplatit hotově nebo předložit doklad o zaplacení připojištění. Uzavřením soukromého připojištění v zemi, ze které vyjíždíme, se může hradit také eventuální převoz zpět do země, ze které vyjíždíme.

Speciální očkování před odjezdem do Slovinska není nutné, při delším pobytu v horách či lesnatých oblastech se doporučuje očkování proti klíšťové encefalitidě.

⁵ Evropská pojišťovací karta – kartička pojišťovny platná na území České republiky (Všeobecná pojišťovna,...).

2.3.5 Informační a směnárenské služby

Informace o zemi, památkách, službách a dalších nám poskytnou cestovní kanceláře a informační střediska. Ta nalezneme ve všech větších městech Slovinska, ale také v malých, turisticky navštěvovaných lokalitách. Vždy jsou přesně vyznačená na mapách měst malým tiskacím písmenem „i“. Zde si můžeme vybrat z mnoha informačních prospektů, letáků a brožur, ve kterých najdeme vše, co potřebujeme. V informačních centrech se tyto prospekty vystavují v několika světových jazycích a jejich odebrání je zdarma. Dále nabízejí mapy měst či brožury, které obsahují kulturní programy dané lokality. Mnoho informací dnes nalezneme na webových stránkách, např. www.slovenija.info, což jsou internetové stránky slovinské centrály cestovního ruchu, www.slovinsko.cz, www.burger.si – přehledné a zajímavé stránky, poskytují k nahlédnutí snímky slovinské přírody či historicky a kulturně zajímavých míst a přehledné mapy, www.slovenia-tourism.si – oficiální stránky Slovinské turistické asociace. Většina slovinských webových stránek je vedena v několika světových jazycích.

Směnárenské služby jsou turistům poskytovány ve směnárnách, které se nacházejí ve všech větších městech a městech hojně turisty navštěvovaných, v bankách, které jsou po celém Slovinsku dostupnějším zdrojem směny a mnohdy i výhodnějším, rovněž v informačních a cestovních kancelářích či hotelech. Zde však narazíme mnohdy na vyšší poplatky.

2.4 Struktura návštěvníků⁶

Struktura návštěvníků se od počátku rozvoje cestovního ruchu víceméně nezměnila. Na vrcholcích tabulek o počtu zahraničních turistů jsou především návštěvníci ze sousedních zemí – Italové, Rakušani, Chorvaté.

Rok 1985 je ve výsledcích o návštěvnosti Slovinska o poznání jiný (v počtu návštěvníků i v zastoupení zemí, z nichž přijeli) než následující léta. Tehdy tuto zemi navštívilo celkem 2 752 990 turistů, z toho přes dva milióny cizinců. Nejvíce jich bylo ze Srbska a Černé Hory (390 937), z Chorvatska (320 324), Německa (291 510), Bosny a Hercegoviny a Itálie. Z Československa vyjelo do Slovinska 16 411 turistů.

O pět let později, v roce 1990, došlo k celkovému poklesu návštěvnosti na 2 538 786. Prvenství si udrželo Srbsko a Černá Hora, na druhé místo se vyhoupla Itálie (281 882). Na úbytek

⁶ Informace jsou zpracovány z tabulek k vývoji turistiky ve Slovinsku, především z webových stránek – www.stat.si.

měl vliv především politický vývoj a demonstrace za vystoupení z jugoslávské federace. Rok 1990, oproti roku 1985, naopak přilákal některé návštěvníky z jiných zemí. A to například Belgičany, kterých přijelo dvojnásobek (40 607), také se tu objevilo třikrát více turistů z Izraele a až čtyřikrát více z Rumunska.

Ovšem teprve rok 1995 přinesl rapidní pokles návštěvnosti až o jeden milión. Poprvé a také naposled byla v tomto roce vyšší koncentrace domácích turistů než zahraničních. Nově jsou v tabulkách zanesena jména národů z Běloruska, Ukrajiny a z Baltských zemí, jejichž návštěvnost však nepřesáhla tisíc. Nejvíce, přes 100 000, mělo Rakousko, Itálie a Německo. Velký úpadek je patrný u zemí bývalé Jugoslávie (Chorvatsko, Bosna a Hercegovina), ze kterých navštívilo v průměru Slovinsko jen 20 000 turistů. Už samostatná Česká republika je zde zastoupena 15 587 návštěvníky.

Následující roky přinesly další pokles, sice ještě v roce 1997 dochází k nárůstu celkového počtu turistů a opět dochází k převýšení zahraničních návštěvníků nad domácími, ale další léta, rok 1998 a 1999 zaznamenaly trvající pokles na 1 749 532 turistů. Od roku 2000 můžeme sledovat už jen pozitivní nárůst na 1 957 116 návštěvníků, nejvíce z Itálie, Německa, Rakouska a Chorvatska. Počet zahraničních turistů se postupně zvyšoval a v roce 2006 dosáhl dvojnásobku oproti turistům domácím. V roce 2006 dostoupala návštěvnost Slovinska k hranici 2,5 miliónů turistů za rok.

Česká republika se od roku 1995 s 15 587 turisty dostala v roce 2006 k číslu 35 830, a to i přes mírný pokles v letech 1998 až 1999. Podobné počty návštěvníků k roku 2006 sledujeme u Srbska a Černé Hory či Izraele. Nejméně turistů celkově v návštěvnosti Slovinska je z Nového Zélandu, kde jejich počet od roku 1985 z 525 vzrostl jen na 1 486.

V roce 2007 můžeme sledovat pokles návštěvnosti, který je patrně spojen se zavedením nové měny – eura. Rok 2008 ale opět poukazuje mírné navýšení s příjezdem turistů především ze sousedních zemí Slovinska. Tabulky také uvádí, že ¾ turistů použily Slovinsko jen jako tranzitní území a že jen necelých 20% tu strávilo alespoň jednu noc. Nejvíce návštěvníků si našlo ubytování v lázeňských zařízeních (42%), poté v horských oblastech (23%), na pobřeží (14%) a jen 9% v hlavním městě. Tito turisté nejčastěji přenocovali v hotelech, dále v kempech a nejméně jich využilo služeb soukromého ubytování. Návštěvníci kempů ušetří až třikrát více, než ti co se ubytují v hotelech. K nejvíce utrácějícím turistům patří Italové.

Mezi nejnavštěvovanější místa celoročně patří Postojenská jeskyně a virtuální muzeum na Lublaňském hradu. Od jara se k těmto místům připojuje ještě zoologická zahrada v Lublani a Bledské muzeum.

Už nyní jsou známé statistiky pro první čtvrtinu roku 2010 a jsou velmi pozitivní. Ukazují navýšení koncentrace turistů na slovinském území až o 4% ve srovnání se stejným obdobím za rok 2009.

3 NEJNAVŠTĚVOVANĚJŠÍ MÍSTA TNP⁷

Jedním z hlavních pokladů Slovinska je jeho příroda, lesní porosty, krasová území s jeskynnými systémy a horské oblasti. Proto se také Slovinsko velice hojně věnuje ochraně přírody, aby se tyto přírodní skvosty zachovaly v původním stavu. Téměř polovinu území pokrývají lesy, z nichž jsou mnohé chráněny jako rezervace. Slovinsko má na svém území jeden národní park (Triglavský národní park), jeden regionální park (Škocjanské jeskyně), 27 přírodních parků (Lipica, Logarska dolina ...), rezervace (chrání se lesy a pralesy – Kočovsko, Pohorje) a chráněná území (park Tivoli v Lublani).

I když je Slovinsko „zelenou“ zemí v obou smyslech tohoto slova, zejména na řekách Mura, Sáva a dolním toku řeky Savinji je částečným problémem znečištění prostředí. Děšť splavuje veškeré druhy znečištění nacházejícího se v krasových oblastech do podzemí. Mimo lesy se na zeleni země podílí i zhruba 2 900 druhů rostlin, z nichž je 70 druhů buď endemických nebo tady byly poprvé popsány.

3.1 Povrch Slovinska

Slovinsko je zemí kopcovitou a hornatou, která z 90% leží v nadmořské výšce výše než 300 metrů. Na území, kde se země nachází, se stýkají čtyři topograficky rozdílné celky. Jsou to Alpy, tvořené ještě dalšími čtyřmi horskými celky – Julskými Alpami, Karavankami, Kamnicko – savinjskými Alpami a masivem Pohore, které zabírají 30% území a nalezneme zde 28 vrcholů vyšších než 2 500 metrů. Dále je to Panonská nížina (30%), Dinárské pohoří (30%) a nejmenší Středozevní oblast rozkládající se na 10% slovinského území. Na Slovinsko se především pohlíží jako na zemi, která je rozdělena na osm tradičních krajů (Gorenjska, Primorska, Notranjska, Dolejnska, Bela Krajina, Štajerska, Koroška, Prekmurje), z nichž má každý jiný charakter.

3.1.1 Julské Alpy

Tento horský celek geologicky patří k soustavě Jižních vápencových Alp, které se dělí na dvě základní části: Západní Julské Alpy (Alpi Giulie) ležící na území Itálie a Východní Julské Alpy ve Slovinsku. Jedná se o vysokozdvížené kry zvrásněných triasových vápenců a břidlic na paleozoickém základě. Jejich pojmenování je známé už z antiky, kdy bylo spojováno s římskou osadou Forum Iulii, ve které vládl rod Juliovců. Jsou také považovány za původní území, kde se

⁷ Celá kapitola je zpracovávána ze všech slovinských průvodců, které jsou uvedeny v použité literatuře.

usídlili Slované, o níž se dozvídáme z mnoha legend, které jsou spjaty s těmito horskými masivy. Alpy jsou rozčleněné různě vysokými hřebeny s příkrými svahy, kde si můžeme všimnout výrazných stop po pleistocenním zalednění⁸. Z původních tří ledovcových soustav, které se rozprostíraly na území Julských Alp, zde zůstaly jen malé ledovce na severním svahu Kaninu a na severovýchodní straně náhorní plošiny Triglavu. Na celém území Alp se nacházejí typické krasové jevy jako např. závrtý, škrapy, jeskyně, propasti, podzemní řečiště či vyvěračky. Tyto přírodní pozoruhodnosti vytvořila sama voda, která rozpouštěla vápencové vrstvy horských masivů. Severní hranici Julských Alp tvoří údolí Kanantal, které horstvo odděluje od Karnských Alp a Karavanek, na východě je to údolí řeky Sávy, které tvoří předěl mezi Julskými Alpami a navazujícími Kamnickými Alpami. Na západě jsou hranicí řeka Fella, Friulská plošina a údolí řek Nadiže a Soče. Oblast Julských Alp je ještě rozdělena na několik horských skupin: Triglav, tato oblast se táhne od nejvyšší hory přes údolí triglavských jezer a náhorní plošinu Pokljuka až k Lublaňské kotlině, můžeme o ní říci, že patří mezi nejvíce navštěvované; Škrlatice a Martuljek, území s největším výskytem vysokých skalnatých štítů, s možností prvotřídního horolezení; Razor a Pristojnik, oblast mohutných vrcholů a řetězy jištěných strmých cest; Jalovec a Mangart, která sousedí přímo s Itálií, pramení zde Sáva Dolinka a navštívit můžeme významná sedla Predel a Vršič; Kanin, oblast na jihozápadě, nabízí vysoko položenou krasovou a pustou planinu a jediný opravdový ledovec, který však leží na italské straně masivu; a Bohinjský hřeben a Krn, území s povahou nevelehorských vrcholů, většinou s porostlými horskými loukami s bohatou květenou.

Celý horský systém je protnut dvěma řekami, Sávou, která vzniká soutokem říček Sáva Dolinka a Sáva Bohinjka a poté vtéká do Dunaje, a řekou Sočou pramenící na území Triglavského národního parku pod horou Travnik. Julské Alpy jsou velice rozmanité, nalezneme v nich např. velká převýšení mezi mohutnými strmými štíty a hluboko zaříznutými údolními, také úzké soutěsky a horská plesa. Na území Alp roste především vápnomilná květena, jako jsou například hořce, netřesky či lomikámen. Podnebí je alpské, počasí se tu často mění z minuty na minutu, někdy se tu v letních měsících můžeme setkat i se sněhovými vločkami.

V Julských Alpách je více jak 7 000 km značených turistických cest, přičemž některé z nich jsou kulturně nebo přírodně naučné. K dobré orientaci po horstvu nám slouží turistické značení, které je nejčastěji v podobě kulatého červeného terče s bílým středem. O cesty v horách se stará Planinska zveza Slovenije, jejíž součástí je dalších 210 organizací, které zabezpečují značení cest, jejich obnovu a úpravu, či poskytnutí zkušeného alpinského průvodce.

⁸ Pleistocén – starší období čtvrtohor, počátek je kladen před 1 milión 806 tisíc lety.

3.2 Triglavský národní park

Triglavský národní park o rozloze 83,81 ha patří k největším národním parkům v Alpách, nachází se v těsné blízkosti italských hranic, které tvoří jeho hranici na západě, a v sousedství severně ležící hranice s Rakouskem. Zahrnuje takřka celou slovinskou část Julských Alp a každý rok přitahuje přibližně 2 miliony domácích i zahraničních návštěvníků.

Myšlenka vytvořit v této části země národní park se poprvé objevila v 1908 a částečně byla realizována o 18 let později, v roce 1924, kdy v Údolí triglavských jezer vznikl „chráněný přírodní park“. Současný Triglavský národní park byl oficiálně vyhlášen v roce 1961 a svůj současný status získal v roce 1981, kdy se jeho součástí stala také hora Triglav. Park je tvořen třemi odlišnými částmi; oblastí Bohinj, která zahrnuje jezero Bohinj a většinu zdejších vesnic a osad, oblastí Sáva Dolinka ležící v severní části parku – jejím charakteristickým rysem je několik ledovcových údolí – a oblastí Soča ležící na západě a táhnoucí se východním směrem k městečku Bovec údolím řeky Soča – zde se také nachází jediná silnice vedoucí přes národní park.

V parku se setkáme s neobyčejně bohatou flórou a faunou. Zdejších nejobdivovanějším zvířetem je neobyčejně hbitý a plachý kamzík (lat. *Rupicapra rupicapra*). Na travou porostlých svazích se podle ochranářů v současnosti pohybuje přibližně tři tisíce kusů tohoto ohroženého zvířete. Mezi chráněné druhy patří také nedávno vysazení svišti a kozorožci. Vzácné nejsou ani případy setkání s hnědým medvědem, ikdyž se tato mohutná zvířata pohybují zejména po jižních svazích hor. Pokud bychom chtěli některé z uvedených zvířat spatřit, patrně se neobejdeme bez pomoci místních znalců, neboť všichni zmínění tvorové jsou neobyčejně plaší a drží se daleko od lidí. Při procházkách po parku můžeme objevit i tradiční zvířenu horských oblastí jako jsou: srnec, jelen, zajíc, kuna, liška či jezevec. Mezi nejvzácnější a nejvíce ohrožené patří vydry. V nebeských výškách poletuje až 84 druhů ptáků. Některé druhy zde pobývají jen část roku. Spatřit lze supu bělohlavého, tetřeva obecného či orla zlatého. Můžeme se zde také setkat s řadou endemických rostlinných druhů, jako například s juliánským divokým mákem (lat. *Papaver julicum*), který je možné nejčastěji spatřit na kamenitých svazích, dalšími jsou Zoisovy zvonky (lat. *Campanula zoysii*), které získaly své jméno po Karlu Zoisovi, slavném slovinském botanikovi z 18. století. Veškeré tyto alpské rostliny jsou přísně chráněné a trhání či případné vyrývání rostlin je přísně zakázáno.

Po celém parku se setkáme s nepravidelně rozmístěnými informačními tabulemi, z nichž se můžeme dozvědět prakticky vše potřebné pro pohyb v chráněném území parku. Podrobné informace také získáme v informačním centru Triglavského národního parku ve vesnici Trenta, která se nachází ve stejnojmenném údolí, ležící zhruba uprostřed parku.

Na území národního parku se můžeme ubytovat asi v deseti ubytovacích zařízeních, tzv. kočah (např. koča pri Gozdu, koča pri Triglavskih jezerih, Lejska koča, ...). Triglavský národní park nabízí krásnou přírodu, hory, jezera, planiny či vodopády, které jsou zapsány jako přírodní památky.

3.2.1 Přírodní památky TNP

Mezi přírodní památky parku patří přírodní soutěsky, skvostná horská jezera, blankytně modré řeky s velkými i malými vodopády, jeskynní útvary či nejvýše položená botanická zahrada.

Soutěska Mostnica

Tato soutěska se nachází nedaleko Bohinjského jezera, je to přírodní památka, která je 2 km dlouhá, místy až 20 m hluboká a někde jen metr široká. Stěny rokle jsou hladké až podivně zakroucené. Soutěskou Mostnica protéká řeka Mostnica, která je ledovcového původu a svůj tok vody přidává do Sávy Bohinjky. Zajímavostí soutěsky jsou kruhové díry, známé jako mlýnské kameny, které vytváří prohlubně v říčním dně. Na konci soutěsky můžeme obdivovat 21 metrů vysoký vodopád Mostnica, který je nejvyšší ze tří vodopádů a který tvoří svým pádem hluboké tůně. Nejznámější skalní útvar celé soutěsky je Sluně (Slonček), který se tyčí na jejím horním konci.

Soutěska Vintgar

První vyhlášená přírodní památka ve Slovinsku, ke které se můžeme po 4 km dostat pěšky z města Bled či autobusem. Tato rokle byla objevena náhodně již roku 1891 místním starostou a kartografem, kteří se zasloužili o otevření soutěsky již o dva roky později. Vytvořili zde soustavy dřevěných chodníků a visutých mostů zakotvených ve strmých stěnách nad bouřícím tokem říčky Radovny. Tato přírodní památka je známa pod názvem Bledský Vintgar, která turisty také láká 13 metrovým vodopádem Šum na konci soutěsky. Její název je odvozen od Weingarten, což znamená zahrada vína. V této rokli dlouhé 1,6 km se setkáme s hloubkou od 50 - 100 m a s výškou svahů až 250 m.

Soutěska Pokljuka

Tato přírodní památka není tolik turisticky navštěvovaná jako výše zmíněná soutěska Vintgar, ale také nabízí mnoho přírodních krás. Leží nedaleko města Bled v severovýchodní části Pokljucké planiny, která je hustě porostlá stromy a tvoří východní okraj Julských Alp. Vznikla již před 10 000 lety v místě, kde protékala řeka Ribščica. Hlavní zásluhu na utvoření této soutěsky měl ustupující ledovec z Alp. Oblast, ve které se soutěska nachází, leží v nadmořské výšce od 1 200 m a výše. Dnes je rokle velmi suchá a úzká, známá také jako soutěska Ribščica a často přezdívána jako oáza klidu. Typickým znakem soutěsky jsou rozšíření (tzv. vrtci), což jsou záhonky neboli skalní okna. Nejvíce pozornosti však zaujímá pokljucká jeskyně, 15 m vysoká, která se pyšní třemi přírodními okny ve stropě. Spolu s touto 1,5 km dlouhou roklí a především jeskyní je spojen Primož Trubar⁹, který se zde ukrýval.

Velika korita

Korita jsou mělké soutěsky od 20 do 50m hluboké, které vznikly intenzivní erozí a erozí ve výchozech horniny na dně údolí. Tato rokle se nachází u vesnice Soča na západní straně národního parku. Pod vesnicí teče prudká řeka Soča, jejíž voda směřující do údolí vyhloubila ve vápencovém dně údolí na některých místech hluboké a úzké koryto. A právě jedna část je nazývána Velika korita. Soutěska je dlouhá necelý kilometr a 15 m hluboká. Na rokli je nejlépe vidět z visutého mostu na horním konci soutěsky.

Triglav (2 864 m)

Tato nejvyšší hora Slovinska hrála již v minulosti velkou roli. Její tři vrchoły jsou spojeny se třemi hlavami Boha Triglava, který ovládal tři oblasti – zemi, nebo a peklo. První výstup na Triglav je spojen s Ivanem Bergincem – Štrukeljem v roce 1890. Celý masiv Triglavu je protkán několika horskými cestami, více a méně náročnými, po kterých se dostaneme na samotný vrchol. Jedna z hlavních cest vede kolem jediného slovinského ledovce – Zeleneho snega, který je pozůstatkem několikakilometrového ledovce, který v minulosti zaplňoval dolinu Vrata. Tento ledovec se ale stále zmenšuje, především díky klimatickému oteplování. Ještě před sto lety měl rozlohu 46 ha, dnes už jen 15 ha. Tento velký úbytek dává najevo myšlenky, že v budoucnu ledovec zcela zanikne. Ve výšce 2 515 m se nachází nejvýše položená chata ve Slovinsku, Triglavski dom na Kredarici, která byla postavena v roce 1896. O necelých sto let později se dočkala i rekonstrukce a byly zde

⁹ Primož Trubar - 9.6. 1508 – 28.6. 1586, slovinský protestantský reformátor – zakladatel protestantské církve ve Slovinsku, autor první tištěné slovinské knihy „Abecedarium a katechismus“.

přistavěny nové objekty. V roce 1992 při příležitosti vyhlášení nezávislosti Slovinska byla u chaty postavena kaple Matky Boží Sněžné. Ve výšce 2 725 m. n. m. se poté tyčí Malý Triglav, přes který se dostaneme na úplný vrchol, kde byl v roce 1 895 postaven plechový válec, tzv. Aljažev stolp. Původní funkcí této stavby měl být úkryt pro 3 – 4 osoby před bouří. Jeho plechová konstrukce však blesky naopak přitahovala a tak byl na vrcholu Triglavu vyhlouben jeskynní úkryt, který je dnes spíše používaný jako vysokohorské přírodní WC. Většina cest na Triglav vede po skalnatých a sněhových patrech, která jsou zabezpečena ocelovým zábradlím. V roce 1981 se hora Triglav stala součástí Triglavského národního parku.

Triglavská severní stěna

Jedna z nejmohutnějších horských stěn v Alpách, která se pyšní šířkou 3 km a 1 200 m vysokými skalními pilíři. Na severozápadě je ohraničena hlubokým údolím Vrata, na východě postupně přechází do zalesněné náhorní plošiny Pokljuka, na jihu je zakončena Dolinou triglavských jezer a na jihozápadě sousedí s Planinou Komna a Bohinjskými horami. Ze slovinského směru byla stěna slezena již v roce 1890 a ve 20. století byla poté dobývána i z ostatních směrů. Mezi nejnovější směry patří Čopův sloup, který byl zdolán v roce 1945. Severní stěna Triglavu je důležitá v historii alpinismu a je to také nejoblíbenější a nejnavštěvovanější oblast v Julských Alpách. V západní části stěny jsou kopce stále více strmé a technicky náročné. Alpinistům je nejvíce známá stěna Sfinga. Na tomto horském území se můžeme setkat také s památníky padlých partyzánů.

Bohinjské jezero

Je součástí známé oblasti Sáva Bohinjka, která je přibližně 20 km dlouhá a 5 km široká, která nabízí pestrost a malebnost krajiny svými skalami, údolními či příjemnými osadami. Okolí Bohinjského jezera bylo osídleno již koncem 17. století, kdy zde byly objeveny starobylé kovárny a tavící pece, které při zpracování železné rudy dlouhá staletí živily místní obyvatelstvo. Úpadek tohoto řemesla přišel na konci 19. století, kdy místní obyvatelstvo přešlo na zemědělství a chov dobytka spojený s výrobou mléčných produktů. Tato perla Triglavského národního parku leží v nadmořské výšce 523 metrů, je ledovcového původu a v létě jeho voda dosahuje teploty jen okolo 15°C. Na břehu jezera si můžeme prohlédnout jedinou stavbu, a to gotický kostel sv. Jana (Sveti Janez) se středověkými freskami z 15. století a tzv. zlatými oltáři ze století sedmnáctého. Zbylé stavby, hotely a penziony stojí stranou od jezera. Bohinjské jezero je 4 km dlouhé, kilometr široké a v některých místech až 45 m hluboké. Je to největší sladkovodní plocha ve Slovinsku, která je napájena vodou z vodopádu řeky Savica a vytéká z něho řeka Sáva Bohinjka. Na jižním okraji

jezera se tyčí vysoký hřeben Rodice (1 966m) a Črna prst (1 844m) a nabízí historické zajímavosti, severní je zcela opuštěný, avšak plný skalnatých útvarů a zcela klidný, vhodný pro odpočinkové procházky. Jezero a jeho blízké okolí nabízí turistům různé sportovní zážitky, ať už to je jízda na kanoi, kajaku či motorovém člunu, paragliding, windsurfing, jízda na kole či koních, rybaření, koupání či v zimě bruslení na zamrzlé ploše jezera. Nedaleko jezera se nachází dvě lyžařská centra Vogel (1 922m) a Kobla (1 498m). V letních měsících je tato oblast velmi hojně navštěvovaná turisty, kteří často berou toto místo jako výchozí stanici na nejvyšší horu Slovinka Triglav.

Krnské jezero

Nachází se na západním okraji parku, přezdívané jako Velké jezero či Jezero na Polju. Toto jezero je ledovcového původu, dlouhé 390 m , široké 150 m a hluboké 17,5 m. Jeho hladina se na začátku léta zdvihá přibližně o dva metry. Je to jezero vysokohorského typu, krasové a v letních měsících láká otužilce ke koupání.

Údolí triglavských jezer

Je to oblast alpského údolí mezi vesnicemi Bohinj a Trenta, dlouhá 8 km, často také přezdívána jako údolí sedmi jezer, ikdyž je jezer někdy více, jsou to ale spíše takové kaluže, které zase vyschnou. Již v roce 1924 bylo údolí vyhlášeno za alpský chráněný park, který dal počátek vzniku prvního a dodnes jediného národního parku. První z jezer je Jezero pod Vršacem (Jezero v Podstenju), které leží v nadmořské výšce 1 993 m pod skalnatou stěnou hory Kanjavec. Ještě na začátku léta je pokryto ledem, což ovlivňuje výskyt rostlin, z nichž nejrozšířenější jsou zde lišejníky. Jižněji se rozkládá Rjavo jezero, dlouhé 150 m, široké 100 m a 10m hluboké. Dále potom Zeleno jezero, hluboké 2m a následuje největší a nejhlubší ze sedmi jezer, Velike jezero (Jezero v Ledvicah), které je dlouhé 300 m, široké 120 m a 15 m hluboké. Leží v nadmořské výšce 1 830 m a rostlinstvo je zde mnohem bohatší. Dvojno jezero je v pořadí páté a šesté, má azurovou barvu a nachází se u Koči u Triglavskih jezer v nadmořské výšce 1 685 m. Posledním jezerem je Črno jezero, ležící uprostřed prohlubně v lese v 1 319 m.n.m., je nejteplejší, 150 m dlouhé, 100 m široké a 6 m hluboké. Toto jezero je útočištěm endemického čolka horského (*Triturus alpestris lacus nigri*). Z nejhůš položeného Jezera pod Vršacem odtéká voda do řeky Soči, ale jinak z ostatních jezer se vodní říčky vlévají do Sávy Bohinjky. Mezi jezery se rozkládá také Jezero v Laštah, které ale v létě vysychá. Flóra je v této oblasti zastoupena triglavskou růží (lat. *Potentilla ritida*), modrým hořcem (lat. *Gentiana clusii*), julským mákem (lat. *Papaver julicum*) a zoisovým zvonkem (lat. *Campanula Zoysii*).

Peričnik

Takto je pojmenovaný vodopád i potok v Triglavském národním parku, který teče ledovcovým údolím Vrata, kde se dále vlévá do řeky Bistrica. Vodopády jsou vlastně dva, horní vodopád 16 m vysoký a spodní Peričnik, který padá z výšky 52 m. Vodopád i při svém malém rozměru už několikrát změnil cestu, kterou teče po 52 m vysoké stěně. Ve 30. letech 20. století se na spodním Peričniku vytvořila strouha, která změnila vodopád na dvoupramenný, dnes se to stane jen za velkých a dlouhodobých dešťů. Vodopád můžeme projít za padající vodou po úzké písčité římse. Nejsilnější průtok můžeme vidět na jaře a na podzim, v zimě většinou vodopád zamrzá a tvoří zamrzlou stěnu. Peričnik byl vyhlášen za přírodní památku nejen kvůli své přírodní kráse, ale také kvůli tomu, že tato voda přispívá k výrobě elektrické energie.

Martuljek

Pod tímto názvem si můžeme prohlédnout Martulješký potok, který pramení v úbočí vrcholu Špik, kde sbírá vodu v pohoří zvané Martuleške gore, především v části nazývané Za Akom, kde je skoro celý rok ledovec. Z tohoto potoka vznikají dva vodopády, Spodní Martuljek vysoký 29 m a Horní Martuljek, ke kterému se dostaneme po úzkých a kluzkých stezkách, a který padá celkem ze 120 m ve třech skupinách – 34 m, 14 m a 48 m, dále Martulešské pohoří, které tvoří vysoké a strmé jen těžko přístupné kopce, z nichž nejvyšší je hora Špik (2 472 m), či Martuleškou soutěsku, která je dlouhá 500 m, v některých místech hluboká až 100 metrů, a která má své koryto plné zákrut a vodních tůní. V oblasti Martulešského lesa se potok vlévá do Savy Dolinky.

Vodopády Savica

Tyto vodopády jsou napájeny vodou z Černého jezera, které leží asi 500 m výše a můžeme se k nim dostat pešky či autobusem. K vodopádům vede klikaté schodiště lesním porostem, které je u vodopádu zakončeno malým dřevěným altánkem. Na levé straně vyhlídky se nachází vodopád – Mala Savica, který tryská z výšky 60 metrů z kolmé stěny Komarča. Všechny vodopády padají do kruhového jezírka z výšky až 78 m, z kterého se poté vydávají na dlouhou cestu jako řeka Savica. Již France Prešeren¹⁰, romantický slovinský básník, zde nacházel inspiraci pro své psaní, např. „Krst pri Savici“. Zajímavostí je také rozdělení vodního toku již v podzemí na dva prameny. Vodopády Savica jsou v letních měsících, kdy mají většinou nejsilnější průtok, hojně navštěvovanou oblastí.

¹⁰ France Prešeren - 1800 – 1849, básník, právník, první slovinský básník, který mohl kvalitou svých děl dobývat Evropu, ve které v té době vládl romantismus, psal sonety, balady a romance, jeho báseň Zdravljica je textem slovinské hymny.

Pramen řeky Soči

Voda řeky je průzračná, zbarvená do modro-zelena – toto zbarvení způsobuje specifický lom světla ve vodě s vysokým obsahem rozpuštěného uhličitanu vápenatého, který je typický pro vápencové oblasti. Dochází zde ke kontrastu s oslnivě bílými pohyblivými vápencovými náplavami. Řeka má další zajímavost, a to je její velikost průtoku, která se na některých místech pohybuje v rozmezí od 12 m³/s do 300 m³/s. Pramen Soči se nachází na úbočí hory Travnik v nadmořské výšce 916 m v propadlině hluboké asi osm metrů, která má tvar přírodní studny – vyvěračky a poté stéká kamenitým řečištěm do údolí Trenta. Patří k největším a nejkrásnějším krasovým pramenům v Julských Alpách je také hojně navštěvován. Nalezneme ho v širokém údolí Zadní Trenty, které je ledovcového původu. Prameny řeky vytékají ve svazích různě vysoko nad dnem údolí. Tyto výškové rozdíly překonává odtok pramene několika menšími vodopády, formou kaskád a peřejí nacházející se v úzké erozní rokli. Hloubka vývěru Soči je 35,5 m, jsou známé i případy, kdy za mimořádného sucha pramen zcela vysychá.

Botanická zahrada Alpinum Juliana

Leží na malebném svahu asi 2 km od soutěsky Mlinarica. Založena byla v roce 1926 Albertem Boisem de Chense – terstským obchodníkem a jeho blízkým spolupracovníkem Juliem Kughym, který byl známý jako horal a botanik, který také jako první vytyčil řadu tras přes tuto část hor. V botanické zahradě můžeme vidět sbírky rostlinných druhů z různých alpských oblastí či několik zástupců flóry z Pyrenejí a Kavkazu. Sám Albert Bois zde mnoho druhů rostlin zasadil, nejvíce z východních a západních Alp. Botanická zahrada Alpinum Juliana je nejstarší botanickou zahradou ve Slovinsku, leží v 800 m nad mořem a rozkládá se na 2 572 m². Nejlepší období na návštěvu botanické zahrady je květen, tedy doba po odtání ledu.

Zadlašská jeskyně

Název je odvozen od nedaleko ležící vesnice Zadlaz. Jeskyně byla objevena v roce 1922 a k provozu ji uvedli členové planinského klubu Krpelj. Jeskyni zpřístupnili vytesanými schody a navíc ještě prohloubili příkop. K dokončení jeskynního systému došlo až v roce 1977 Speleologickou organizací PD Tolmin. Jeskyně je dlouhá 1 140 m a 41 m hluboká a dříve jí protékaly vody z ledovce. V jeskyni se nachází tři síně a můžeme se zde setkat se dvěma druhy jeskynních brouků či netopýřem. Mnohdy je známa také pod názvem Danteho jeskyně, podle básníka Dante Alighieriho, který zde údajně našel inspiraci k napsání díla „Božská komedie“. Do jeskyně se dostaneme jen s vyškoleným průvodcem.

3.2.2 Muzea Triglavského národního parku a za jeho hranicemi

Muzeum alpského farmářství

Muzeum se nachází ve městě Stare Fužine asi jeden kilometr od Ribčev Laz. Toto malé městečko se rozkládá na území Triglavského národního parku v těsné blízkosti Bohinjského jezera, které bylo po dlouhá staletí centrem chovu krav a ovcí. K největšímu rozmachu v tomto odvětví došlo na konci 19. století a to především se založením malých hospodářských družstev, čímž se zlepšily životní podmínky dosud chudých obyvatel této oblasti. Muzeum alpského farmářství je umístěno v bývalé výrobě sýrů, kde si můžeme prohlédnout expozici o pastevectví v Bohinjském údolí, zajímavosti o chovu domácího dobytka a o výrobě mléčných výrobků. Mezi nejvýznamnějšími exponáty muzea můžeme spatřit velkou kád' na mléko a typický vak, který si horalové brali na dlouhé cesty do Alp, kdy trávili dny a noci mimo vesnici. K velice oblíbené části muzea patří i zrekonstruovaná pastýřská salaš.

Přibližně 1,5 km od městečka Stare Fužine se nachází vesnice Studor, ve které si můžeme prohlédnout slovinskou raritu z 18. a 19. století, což jsou dvojité sušáky na seno tzv. toplary. Nejsou tak běžné jako jednoduché sušáky tzv. kozolce, se kterými se můžeme setkat po celé Evropě. Toplary jsou tvořeny dvěma jednoduchými sušáky spojenými stříškou, pod kterou se ukládalo již usušené seno. Vedle těchto slovinských pokladů se ve Studoru můžeme setkat s pasteveckou chýší s kouřovou kuchyní bez komínu, která byla přeměněna na muzeum.

Muzeum alpinismu a pionýrů

Toto muzeum se nachází ve vesnici Trenta, která leží přibližně uprostřed Triglavského národního parku a je známa především jako tradiční středisko horských vůdců a pastevců. Je to také vhodné místo k výpravě na nejvyšší horu Slovinska, Triglav, především na její západní stěnu přes údolí Zadnjica. Největší zajímavostí vesnice je Trentský dům, v jehož prostorech se nachází informační centrum národního parku a také muzeum, ve kterém můžeme shlédnout velmi poučnou a zajímavou asi 15 minutovou prezentaci o národním parku. Důležité informace o půdním složení se můžeme dozvědět z expozice o geologickém a geomorfologickém profilu parku. Dále je zde vytvořena sbírka o zdejší fauně a flóře. Součástí muzea je imitace typické místní farmy a pastýřské salaše.

Triglavské muzeum

Leží v horské vesnici Mojstrana v severním cípu Triglavského národního parku asi 13 km východně od Kranjske Gori. Muzeum, které se nachází na jižním konci vesnice, ukrývá mnoho

zajímavých exponátů, které se vztahují především k Triglavskému národnímu parku a lidem, kteří se podíleli na jeho vzniku. Nejvýznamnějším a jedním z prvních propagátorů parku byl farní kněz, skladatel a také velký horal Jakob Aljaž (1845 – 1927), po němž byla pojmenována věžička ve tvaru rakety (Aljaž stolp) stojící na vrcholu Triglavu a také turistická chata. Tento muž se také v roce 1895, kdy vrcholil spor mezi Německem a Rakouskem o držení Triglavu, zachoval jako pravý Slovinec, když horu Triglav koupil za jeden florin a díky tomu, zůstala ve správě Slovinska. Muzeum návštěvníky informuje také o činnosti Slovinské horské společnosti, Horské záchranné služby a o práci prvních průvodců. Vesnice Mojstrana je velmi časté a oblíbené místo pro výstup na severní stěnu Triglavu.

Muzeum Tomaže Godece

Tomaž Godec, věrný komunista, skvělý lyžař a horal, vyučený koželuh, který vstoupil do dějin Slovinska především jako zakladatel slovinského národně osvobozenického hnutí a také jako organizátor Bohinjského povstání v roce 1941. Jeho život byl ale velmi krátký, skončil již v roce 1942, když byl zatčen německými vojáky a odvezen do Begunje, odtud do koncentračního tábora Mauthausen, kde byl popraven. Právě Tomaž Godec a především muzeum v Bohinjske Bystrici hrálo významnou roli ve slovinských dějinách 20. století. Ve dnech mezi 15. a 18. březnem roku 1939 se v malých prostorách muzea konalo zasedání Ústředního výboru komunistické strany Jugoslávie (CKKPJ). Mezi hlavní postavy srazu patřil Josip Broz Tito, který se sem také o 40 let později vrátil, aby toto muzeum v Bohinjske Bistrici slavnostně otevřel. Muzeum se v jedné z expozic věnuje Tomaži Godecovi, Slovinci tělem i duchem, a především jeho zásluhám na straně národně osvobozenického hnutí. Zajímavou částí muzea je zrekonstruovaná koželužní dílna, jediná svého druhu v celém Slovinsku s objemnou expozicí koželužnictví. Dále jsou zde vystaveny zbraně z druhé světové války, které byly nalezeny na jižních svazích bohinjské oblasti.

Muzeum včelařství

Toto muzeum leží v městečku Radovljica, které obývá nad 6 000 Slovinců a nalezneme ho asi 20 km od města Kranj. Navštívit zde můžeme krásné starobylé jádro, kde jsou viditelné pozůstatky osídlení již ze středověku a to významným rodem Ortenburgů. Ti zde pobývali na hradu Radmannsdorf ze 14. století, na kterém poté vládli Dietrichsteinové a v 17. století rod Thurnů. Tento zámek ležící nedaleko Linhartova náměstí dnes slouží kulturním účelům a nalezneme zde

také muzeální sbírky a pamětní síň dramatika a historika Antona Tomaže Linharta (1756 – 95)¹¹. Mezi další kulturní památky městečka můžeme zařadit chráněné domy a gotický kostel sv. Petra se třemi gotickými portály a plastikami z roku 1713. Radovljica je známa především spojením se slovinskou tradicí a to chovem včel. Počátky chovu medonosných včel jsou ve Slovinsku spojeny se 16. stoletím, kdy bylo toto odvětví významnou součástí zemědělství. Lidé využívali především med ke slazení a vosk ke svícení. Původně se včely pěstovaly v dutých kládách nebo pletených balonech, které však byly nepraktické, protože se při vyjímání medu musely rozbít. S vynalezením úlu kranjič, který měl vyjímatelné boxy, došlo k rozvoji důležité části slovinské lidové kultury. Čelní strany úlů zdobily uměleční malíři i laici, kteří používali náboženské výjevy ze Starého a Nového zákona, ale také motivy z každodenního života venkovanů. Tyto barevně zdobené strany úlů, podle názorů včelařů, usnadňovaly včelám orientaci při návratu do úlu a včelařům umožňovali snadněji rozlišit jednotlivá včelstva. Typickým motivem byla např. místní klepna ostřící si jazyk na brusičském kameni, lovec pronásledovaný medvědem s puškou v ruce či Job, patron včelařů. Největší rozkvět těchto malovaných desek byl v letech 1820 – 1880. V samotném muzeu se můžeme seznámit s historií chovu včel ve Slovinsku od 18. století do současnosti. Dále je zde velkolepá sbírka úlů kranjič z 18. – 19. století, sbírka lisů na vosk či expozice věnovaná prvním včelařům, jako např. Antonu Janšovi, který v 18. století vydal pojednání o chovu včel a založil v Karavankách výzkumnou stanici či Michaelovi Ambrožičovi, který se o století později stal prvním Slovincem zabývajícím se chovem a prodejem místních včel. Tyto místní karneolské šedé včely (*Apis mellifera carniolica*) známé jako „grizli“, mají šedé chmýří na břichu a v muzeu se jejich vývojem zabývá jedna z expozic.

Muzeum kovářství

Nachází se ve městě Kropa asi 10 km jihozápadním směrem od Radovljice. Je to starobylá osada, která je tvořená jednou hlavní ulicí. Městečko proslulo dobýváním železné rudy a jejím zpracováním již ve 14. století, největšího rozmachu se však toto odvětví dočkalo v polovině 19. století. Hlavním průmyslovým oborem v této oblasti byla výroba jehel, což si můžeme prohlédnout v samostatné expozici muzea. Odtud pocházejí „jehly“, které drží pohromadě pylony v Benátkách či úplně malé cvoky, které se používaly v obuvnickém průmyslu na celém území Slovinska. V muzeu můžeme dále vidět předměty z kovářského a hornického prostředí a především významnou sbírku různých krompáčů, kterých je tu okolo sto kusů. V druhém poschodí muzea se

¹¹ V Radovljici si můžeme prohlédnout také rodný dům slavného slovinského dramatika Antona Tomaže Linharta, který byl velkým obrozencem a také jedním z prvních dramatiků, jehož hry byly hrány ve slovinštině.

rozkládá expozice o životních podmínkách místních kovářů a horníků, ke které je připojen i funkční model kovárny. V dalších prostorech muzea jsou vystaveny výrobky místního uměleckého kováře Jože Bertancelje, mezi nimiž můžeme najít bohatě zdobené mříže, ploty, lustry či ozdoby na náhrobky. Nedaleko muzea si můžeme prohlédnout práci uměleckých kovářů z umělecké dílny, která tu byla založena již v roce 1956 a původně sloužila jako skanzen ručního kovářství.

3.2.3 Nejnavštěvovanější města Julských Alp

Na území Triglavského národního parku se nenachází žádné velké město. Nalezneme zde původní osady, které se většinou rozrosly v malá města, malebné vesnice a horská střediska. Osidlování zde bylo většinou spjato s rozvojem zemědělství, hospodářství, především pastevectvím či těžbou nerostného bohatství. Dnešní nejnavštěvovanější města jsou Bohinjska Bistrica, Bled a Kranjska Gora. Poslední dvě jmenovaná leží na hranici Triglavského národního parku nebo několik kilometrů za ní.

Bled

Město, které v roce 2004 oslavilo tisícileté výročí od svého založení, má přes 6 000 obyvatel a leží přímo pod svahy náhorní plošiny Pokljuky v nadmořské výšce 501 metrů. Rozvoj tohoto města je spjat s Janezem Vajkardem Valvasorem¹², který v 17. století popsal blahodárnost zdejších termálních pramenů. Již v 1855 zde švýcarský lékař Arnold Rikli spojil příjemné s užitečným, když v místech dnešního kasina zprovoznil první lázně, ve kterých využíval léčivých účinků termálních pramenů a čistého horského vzduchu. K velké návštěvnosti přispělo otevření železnice z Lublaně do Tarvisia v roce 1870 a nově vybudované lázně se tak mohly pyšnit návštěvníky z vyšších kruhů slovinské aristokracie či šlechtici z Rakouska. Především díky lázním se z města Bled stalo vyhledávané místo, které vedle ozdravujících účinků nabízelo také krásné přírodní prostředí, určené k odpočinku a poznání. Prostedí a okolí města nabízí mnoho kulturního a sportovního vyžití přes celý rok, ať už jsou to různé hudební, divadelní či folklórní festivaly, kongresy, mediální festival s ohňostrojem, ale také paragliding, plavání, bruslení, rybaření, závody na regatách a další sportovní události, které jsou spojené především s Bledským jezerem. Mezi nejvyhledávanější památky města patří Bledský hrad, který se tyčí nad Bledským jezerem na skalnatém výběžku ve výšce 140 metrů nad hladinou. O hradu se dozvídáme již z legend doby kamenné nebo z historek o příchodu

¹² Janez Vajkard Valvasor - 1641 – 1693, narozen v Lublani, studoval na jezuitském gymnáziu, hodně cestoval (Německo, Francie, Švýcarsko, S Afrika), 1663- 4 se zapojil do válek proti Turkům, po návratu z války zakoupil hrady Bogensperk, Črni potok a zničený Lichtenberg, v Bogenšperku vytvořil mědirytecskou dílnu a zakládá knihovnu, jeho díla byla spjata s Kraňskem. REISP, Branko. *Kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor*. Lublaň, 1983.

Slovanů na toto území v 7. století. Ti se usídlili pod hradem v několika osadách okolo jezera. Poté nad tímto územím přebral správu německý císař Jindřich II (Henrik II. - 972/3 – 1024)¹³, který vévodství Bled s bledským jezerem a sousedními pozemky daroval biskupům z Brixenu, aby zde dokončili christianizaci. Ti zde vytvořili biskupství, usídlili se v hradu nad jezerem a zůstali až do počátku 19. století, kdy stavba přešla do moci jednoho habsburského průmyslníka. Původně zde bylo jen starobylé románské opevnění s věží z 11. století, které bylo ve středověku dostavěno a rozšířeno o další části. Dnes má hrad barokní podobu, která vznikla na přelomu 16. a 17. století se zachovaným gotickým opevněním. V prostorech hradu se nachází muzeum, kde je možné shlédnout expozici o historii Bledu a jeho osídlení nebo expozici zbraní a brnění či vystavované šperky, které byly nalezeny na slovanském pohřebišti na bledském ostrově. Po výstupu na hrad si můžeme odpočinout ve stylové kavárně či při nádherném výhledu na Julské Alpy z hradních teras. Celý hrad je obehnan masivními hradbami, věžemi a cimbuřím. V polovině 20. století bylo znovu vybudováno horní a dolní nádvoří, které zpřístupnilo cestu ke kapli ze 16. století, ve které si můžeme prohlédnout freskovou výzdobu z počátku 18. století. Tento celý hradní komplex se nachází nad jezerem, které vzniklo před 1400 lety v prohlubni zalité ustupujícím ledovcem. Jezero ležící západně od města je 2,5 km dlouhé, kilometr široké a 45 metrů hluboké. Voda v něm se v letních měsících ohřívá až na 24°C, a to především za přispění zdejších termálních pramenů a krásného slunného počasí. A právě tímto jezerem je obklopen jediný pravý ostrov ve Slovinsku – Bledský ostrov, kam se můžeme dostat jen na zapůjčených loďkách nebo na palubě gondoly (*pletny*). Ta turisty dopraví na ostrov a za 30 minut opět odveze na pevninu. I v takhle krátkém čase se návštěvníci snaží shlédnout co nejvíce. Historie ostrova sahá již do 8. století, ze kdy archeologické nálezy prokázaly svatyni bohyně Žinivy¹⁴. Můžeme zde obdivovat pozůstatky starobylého slovanského hřbitova, kostelík Panny Marie zasvěcený křesťanům z 9. století a další budovy spojené s církví, jako například: dům kaplana nebo dům probošta, který kdysi sloužil jako hostinec pro poutníky. Dnes již barokní podoba kostelíku Panny Marie z roku 1698 ukrývá pozůstatky staré gotické stavby a také původní fresky, které si můžeme prohlédnout na severní a jižní straně presbytáře, skvostný barokní oltář a staroslovanské hroby. Na ostrov turisty láká také

¹³ Jindřich II. - císař Svaté říše římské, poslední římský král, syn bavorského vévody Jindřich II. Svárliového, po kterém v roce 995 nastupuje na trůn, v roce 1000 se oženil s dcerou lucemburského hraběte Siegfrieda Kunhutou, v roce 1002 je v Mohuči korunován za římského krále a 1014 v Římě papežem Benediktem VIII. na císaře, podporoval biskupy před mnišskými řády, k jejich prosazení a šíření víry jim věnoval území, prosazoval celibát a nedědičnost církevních úřadů, sídlil v biskupství v Bramberku (Bavorsko), 1146 byl prohlášen za svatého. KELLER, Hagen. *Otoni. Jindřich I. Ptáčník, Ota I., II., III., Jindřich II.* Praha: Vyšehrad, 2004.

¹⁴ Živina (Živa) - bohyně života, zobrazována s ozdobným věncem na hlavě, její dlouhé vlasy, které připomínaly sluneční paprsky, jí dělaly plášť, jinak měla holá ramena i hrud', v levé ruce měla klas obilí a v pravé ovoce.

tzv. Zvon přání z roku 1534, o kterém panuje legenda o trojím zazvonění a následném splnění všech přání.

Kranjska Gora

Původně malá osada ze 14. století, v listinách popisována jako obec s farou, se nachází 810 m.n.m. metrech nad mořem v údolí Sávy Dolinky, které odděluje Karavanky od Julských Alp. Leží na samém okraji Triglavského národního parku v severozápadní části Slovinska. Je to především horské středisko obklopené úpatími hor Razoru a Pristojniku (2 000m), město plné hotelů, penzionů a sportovních areálů, které návštěvníkům umožňuje mnoho způsobů pro využití volného času. Kranjska Gora je brána za jednu z největších slovinských lyžařských oblastí, která nabízí sjezdové tratě na úpatí hory Vitranc (1 613m) a výborně upravené běžecké tratě. K její popularitě přispívá také blízkost jak rakouských tak italských hranic. Kulturní památky jsou ve městě zastoupeny pozdně gotickým kostelem Nanebevzetí P. Marie z roku 1510 s ještě původní zvonící a etnografickým muzeem Liznjekova hiša, kde si můžeme povšimnout typicky alpského stavebního stylu bohatých slovinských velkostatkářů. Za války na Sočské frontě¹⁵ město Kranjska Gora sloužilo jako zásobárna pro rakouské vojáky, kteří tudy táhli k italským hranicím. K rozvoji města a turistiky došlo v roce 1934 postavením skokanského můstku a rozjetím prvního lyžařského vleku v roce 1950. Dva kilometry jižně od města se rozprostírá jezero Jasna, jež tvoří pomyslnou bránu do Triglavského národního parku.

¹⁵ Sočská fronta - 23. 5. 1915 vyhlásila dosud neutrální Itálie Rakousku-Uhersku válku o území, Italové měli velkou převahu, měli výhodu materiálního zabezpečení, válčilo se na několika frontách, na Sočské frontě proběhlo 11 bitev, bitvy na tomto území byly pro vojska velmi těžké zejména kvůli vysokohorskému terénu, nakonec byla italská armáda zahánána za Udine a řeku Tagliamento, těchto bitev se zúčastnili i čeští vojáci, na území Julských Alp jsou památníky padlých vojáků. FUCÍK, Josef. PAVLÍK, Marek. *Sočská fronta 1915 – 1917, průvodce po místech bojů vojáků z českých zemí: Julské Alpy – Banjšice – Kras – Přímoří*. Elka Press, 2009.

4 OCHRANA PŘÍRODY

Počátky ochrany přírody ve Slovinsku jsou spojeny s rokem 1908, kdy byla oblast Triglavských jezer vyhlášena za chráněné přírodní území. Postupně se tyto snahy o udržení původního stavu přírody na slovinském území rozrostly na založení jednoho národního a jednoho regionálního parku, na 27 parků přírodních, několik rezervací a chráněných území. Nejvíce k tomu přispěly organizace v rámci Planinske zveze Slovenije¹⁶, které se snaží významná a ohrožená místa chránit dodnes. Triglavský národní park svou rozlohou patří k největším chráněným územím v oblasti Alp, rozkládá se v prostoru s výškou od 500 – 2 800 m, přičemž většina leží nad hranicí lesa¹⁷. Dalším významným krokem v ochraně přírody byla roku 1924 snaha o vyhlášení národního parku. Tyto návrhy však byly uskutečněny až roku 1961, kdy byl založen Triglavský národní park na ploše 2 000 ha. Dnešní rozloha parku zabírá celá 4% slovinského území, když byl v roce 1981 rozšířen o další chráněná území. S ochranou přírody v TNP souvisí zákaz nocování mimo horské chaty a kempy či zakládání tábořišť. Velkou starost ochráncům přírody dělá znečištění oxidy dusíku z výfukových plynů aut a oxidy síry ze spalujících továren na uhlí. Dopady tohoto znečištění se snaží Slovinsko řešit a již v letech 1985 – 1995 byly emise sníženy o 20%.

4.1 Legislativa¹⁸

Území parku se řídí nejen Zákonem o Triglavském národním parku¹⁹ a Zákonem o ochraně přírody²⁰ (1999), ale také Zákonem o lesu, Zákonem o zemědělství, Zákonem o myslivosti a lovu, Zákonem o ochraně kulturního dědictví, Zákonem o ochraně životního prostředí, Vodním zákonem, Zákonem o územním plánování či Stavebním zákonem. Dodržování těchto zákonů a k nim přijatých stanov a předpisů je v souladu s mezinárodními úmluvami s Evropskou unií.

Zákony dále vymezují základní cíl a účel zřízení TNP, který spočívá v zachování mimořádných přírodních a kulturních hodnot, ochraně původních rostlin a živočichů, ekosystémů a vlastností neživého světa. Jsou v nich definovány vnější hranice národního parku, jež jsou

¹⁶ PZS = Planinska zveza Slovenije, organizace, jejímž hlavním cílem je ochrana a zachování neporušené přírody, původní vegetace a fauny (viz podkapitola PZS)

¹⁷ Hranice lesa - hranici lesa definuje zejména nadmořská výška či zeměpisná šířka, za kterou se les už nevyskytuje. Je ovlivněna podloží, tvarem terénu, orientací ke světovým stranám či množstvím srážek. Nad touto hranicí již nejsou podmínky umožňující růst souvislého lesního porostu.

¹⁸ Informace jsou zpracovávány z webových stránek <http://www.tnp.si/spoznavati/C5/>, <http://www.tnp.si/razumeti/C65/>

¹⁹ Zákon o Triglavském národním parku (Uradni list RS, št. 17/81).

²⁰ Zákon o ochraně přírody (Uradni list RS, št. 56/99).

rozděleny na střední a okrajové zóny. Liší se v intenzitě ochrany, která je spojena se zákazem některých činností v parku. Veškeré přestupky na území Triglavského národního parku prokazují tzv. dozorcí parku. Zákony také vytyčují strukturu a fungování veřejných institucí, mezi které Triglavský národní park patří.

4.1.1 Základní pravidla pro pohyb na území TNP:

- řídíme se a ctíme místní příkazové tabule a způsob života místních obyvatel
- chováme se tiše, abychom nerušili místní zvěř
- z národního parku nic neodnášíme, květiny, houby či jiné „suvenýry“
- nechytáme ptáky ani motýly
- odpadky nosíme u sebe a vyhazujeme do odpadkových košů
- psy vodíme na vodítku
- po turistických cestách provozujeme pěší turistiku, neslouží k jízdě na kole
- pohybujeme se jen po vyznačených cestách, řídíme se ukazateli
- nezakládáme otevřené ohně
- nesmíme přenocovat ve volné přírodě
- dopravní prostředky necháváme jen na místech k tomu určených

4.2 Nejvýznamnější organizace v rámci ochrany přírody a rozvoje cestovního ruchu

Všechny instituce, které se nějakým způsobem zabývají ochranou přírody a životního prostředí, spadají pod Ministerstvo za okolje in prostor.²¹

²¹ Ministerstvo za okolje in prostor – Ministerstvo životního prostředí, informace jsou zpracovávány z webových stránek http://www.mop.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/okolje/.

4.2.1 Slovensko planinsko društvo – Planinska zveza Slovenije

(= Slovinský alpský spolek – Alpský svaz Slovinska)

Slovensko planinsko društvo je původní organizací, která vznikla v roce 1893. Dnešní název této organizace je Planinska zveza Slovenije (zkratka PZS) založena 6. června 1948 na zasedání v Lublani. Prvním předsedou nově pojmenované organizace byl Fedor Košir²². Na valné hromadě se tehdy stanovila pravidla pro členy PZS a zákon o správě a fungování svazu. Jelikož bylo v této době Slovinsko součástí Federativní lidové republiky Jugoslávie, spadalo tedy pod Horský spolek Jugoslávie a většinu svých plánů muselo diskutovat s tímto svazem a jeho nařízení respektovat. Hned po vyhlášení nezávislosti Slovinska v roce 1991 PZS vystoupila z tohoto jugoslávského svazku. Jednotlivé organizace přidružené do PZS jsou spojeny buď s místem svého založení (Ptuj, Bled, Maribor...) či s významnými jmény slovinského alpinismu (Planinsko društvo Jakoba Aljaže, Janeze Trdiny, Valentina Staniče Kanala...). Mezi členy horského svazu Slovinska nalezneme nejen horské spolky, ale také horolezecké spolky, sportovní kluby či sdružení horských průvodců. Jednotlivé organizace pořádají školící a vzdělávací programy svých členů, kde je připravují na práci instruktorů v horolezectví, vůdců v horských terénech nebo jsou vedeni ve funkcích strážců přírody. Zároveň se tyto spolky starají o všechny turistické stezky o celkové délce 8 240km, horské chaty, kterých je po slovinských horách okolo 180ti, a které nabízejí přes 6000 lůžek na přenocování. Slovinský alpský spolek obdržel za svou práci mnoho mezinárodních ocenění a získal také status humanitární organizace. Je členem mezinárodního svazu horských organizací UIAA, svazu alpských států CAA či součástí olympijského výboru. Dnes s ním spolupracuje téměř 300 organizací, ve kterých se sdružuje okolo 58 000 členů. Tento počet poukazuje na to, že každý 2,9 Slovinec je členem nějaké organizace, která je spojena s rozvojem či ochranou slovinské krajiny.

4.2.2 Agencija RS za okolje (= Agentura Republiky Slovinsko pro životní prostředí)²³

Její hlavním cílem je zlepšení účinnosti odborných a administrativních služeb v oblasti ochrany přírody především na poli mezinárodních závazků. Na evropské úrovni tato agentura usiluje o zvýšení povědomí a informovanosti veřejnosti. Důraz je kladen na rozvoj odborných publikací a vědeckých studií. Podílí se také na tvorbě předpisů týkajících se ochrany přírody. Je

²² Fedor Košir – (1908 -1972), pracoval jako právník u lublaňského soudního dvora, v letech 1948 – 65 předsedal Planinski zvezi Slovenije.

²³ Informace jsou zpracovávány z webových stránek <http://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/> a <http://www.arso.gov.si/narava/>.

součástí různých projektů pod záštitou Ministerstva životního prostředí, jako např. projektu LIFE²⁴ či Natura 2000.²⁵ Agentura si vede úřední záznamy z oblasti ochrany přírody. Z těchto údajů vytváří rejstříky a registry, do kterých se zapisují ohrožené a chráněné druhy, označená zvířata pro výzkum či záznamy oprávněných osob a pracovníků v tomto oboru. Spolupracuje s orgány veřejné správy a výzkumnými organizacemi doma i v zahraničí. Organizuje a provozuje školení kontrolních orgánů (celní správy, policie a inspekce).

4.2.3 Turistična zveza Slovenije (= turistický svaz Slovinska)²⁶

Je organizací s dlouholetou historií, která byla založena na počátku 20. století v roce 1905. Součástí tohoto svazu jsou organizace a spolky spojené nejen s přírodou, ale také se stravováním, ubytováním či lázeňstvím. Jednotlivé spolky se společně snažili svou prací přesvědčit místní obyvatelstvo k podpoře při rozvoji cestovního ruchu na daném území. Svá tvrzení opíraly o výrazné zlepšení ekonomiky. Šlo především o oblast Kraňska, Korošky a Notranjska, kde byly vytvářeny a zlepšovány podmínky pro lepší dostupnost zahraničním klientům.

Roku 1919 se Turistický svaz Slovinska vyskytoval na nově vzniklém území Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (KSHS) a byla tedy jmenována Jugoslávským generálním komisařstvím, svazem za podporu rozvoje cestovního ruchu a dopravy. Již roku 1922 byla přejmenována na Jugoslávský svaz pro rozvoj turistiky. Původní slovinský svaz měl mnoho poboček, v podobě turistických družstev v nejvýznamnějších částech Slovinska (např. Turistične družstvo Maribor), které byly však za druhé světové války postupně likvidovány, na východě německými vojsky a na západě italským tlakem Benita Amilcara Andrea Mussoliniho²⁷. Po skončení druhé světové války a ústupu nacismu se právě cestovní ruch na tomto území stal nejdůležitějším předmětem pro rozvoj hospodářství a společenské politiky. S nastupujícím komunismem se utvořil také nový název pro bývalé státy KSHS a to Federativní lidová republika Jugoslávie, jejíž součástí byla Lidová republika Slovinsko. Ta a především Ministerstvo vnitra ustanovilo 6.června 1946 nová pravidla pro fungování těchto spolků a bývalý Jugoslávský svaz pro rozvoj turistiky přejmenovalo na Turistične družstvo Slovenije, které se mělo zabývat především rozvojem domácího cestovního ruchu. Tato

²⁴ LIFE – projekt z roku 2006, který se zabývá oblastí Cerknického jezera.

²⁵ Natura 2000 – organizace pod záštitou Evropské unie, Slovinsko do ní vstoupilo v roce 2004, tato organizace pomáhá členským zemím v oblasti ohrožení z důsledku lidské činnosti, předepisuje právní a administrativní požadavky pro monitorování ohrožených druhů a zachování jejich stanovišť.

²⁶ Informace jsou zpracovávány z webových stránek <http://www.turisticna-zveza.si/osebna-izkaznica.php>.

²⁷ B.A.A.Mussolini – narozen 29. července 1883 v Predappio, umřel 28. dubna 1945 (zastřelen), byl italský politik a diktátor, spoluvůdce a průkopník fašismu.

změna však nebyla na dlouho, již o šest let později, v roce 1952, získalo Turistično družstvo Slovenije dnešní podobu názvu a to Turistična zveza Slovenije.

Dnes se v rámci svazu združuje okolo 600 set turistických družstev a spolků. Společně vydávají knižní sbírku Turistična misel²⁸ a turistický měsíčník Lipov list²⁹. Pro všechny věkové kategorie vymýšlejí projekty v rámci poznání a rozvoje cestovního ruchu a také spolupracují s vysokými, vyššími a středními školami.

²⁸ Turistična misel = Turistické myšlení, je sbírka v níž vydané knihy se zabývají aktuálními problémy v oblasti cestovního ruchu, nalezneme také odborné konzultace na daná témata, sbírka se snaží přispět ke zvýšení profesionality v oblasti cestovního ruchu.

²⁹ Lipov list = Lipový lístek, je vědecký turistický časopis, který vychází více než čtyři desítky let, je zaměřen pro čtenáře profesionály z oblasti cestovního ruchu, podnikatele v přidružených oborech i ostatní čtenáře, v časopisech se objevují témata, která pomáhají vytvářet cestovní ruch (restaurace, hotely, turistické asociace práce, potravinářství, zdravotnictví aktivity, hazardní hry, výroba zařízení pro volný čas, zahraničních misí, obchodu, dopravy, kultury, ochrany životního prostředí , cestovní ruch vzdělání, infrastruktury...).

5 NEJDOSTUPNĚJŠÍ INFORMAČNÍ ZDROJE O SLOVINSKU

5.1 Knižní průvodci a publikace

Marek Podhorský

„Pěší turistika v Julských Alpách“ (1996)

Tento průvodce seznamuje turisty s náročností turistických tras po Alpách, s jejich značením či s vhodnou výzbrojí do těchto horských končin. Nabízí jak trasy v italské části tak především ve slovinské části Julských Alp. U jednotlivých horských etap popisuje příjezdové místo, časový rozvrh trasy a náročnost. Uvádí také nejvhodnější období k návštěvě či dané převýšení, které nás na této etapě čeká. Informace a popisy jsou stručné, o památkách se tu skoro nic nedozvíme. Obsahuje doprovodné barevné snímky a orientační turistické mapy.

Tohoto průvodce bych doporučila již znalcům horské turistiky, kteří se nevydávají do takto obtížného horského terénu poprvé.

Ivo Petr

„Hory Slovinska a Chorvatska“ (2000)

Toto vydání patří do řady průvodců po evropských horách. Nalezneme zde mnohdy stručné někdy velmi obsáhlé a důležité informace k celému Slovinsku. Autor se zabývá horopisem, vodopisem, podnebím, faunou a flórou či ochranou přírody nejen v horských oblastech. Dočteme se zde i o základních faktických údajích o Slovinsku, ve kterých se také věnuje dostupnosti a kvalitě dopravy, jak silniční tak železniční, dále o silničních poplatcích, hraničních přechodech či tunelech. Ceny jsou zde vedeny ještě ve slovinských tolarech.

Kniha je určena především pro návštěvníky horských oblastí. A právě pro ně je zde velmi obsáhlá kapitola o ubytovacích zařízeních, především horských chatách s jejich přesnou polohou, adresou a telefonními čísly. V další části se autor věnuje historii turistiky, turistickému značení a důležité výzbroji a výstroji do hor. V knize nalezneme také mnoho schématických map, které však slouží jen k hrubé orientaci.

Tato publikace čtenáři neposkytne mnoho obrazového materiálu, ale zato podává velmi podrobné informace o složení, původu a rozdělení slovinského horstva. Jednotlivé etapy přesně informují o podobě trasy, jejich odbočkách či památkách, které můžeme cestou shlédnout. Ukazuje také na více variant, které nás mohou dostat k cíli, jejich časovou i fyzickou náročnost.

Tito první dva uvedení průvodci jsou především pro návštěvníka, který chce ve Slovinsku objevovat krásu a velikost horských štítů či poznávat malebná zákoutí horských údolí s modře se lesknoucími hladinami jezer či řek. Nenalezneme v nich žádné informace o historicky a kulturně proslulých městech a místech jinde ve Slovinsku.

Marcela Nováková, Ondřej Soukup

„Slovinsko – průvodce do zahraničí“ (2000)

Ve všeobecné části tohoto průvodce si můžeme přečíst mnoho důležitých, ale i velmi zajímavých informací. Vedle základních údajů o Slovinsku, které zahrnují povrch, podnebí, vodopis, faunu a flóru, se tu autoři rozepisují i o obyvatelstvu, ochraně přírody, národním hospodářství či společenském rozdělení, které je doplněno mapou správního rozdělení Slovinska. Tyto informace jsou stručné, ale díky nim si čtenář udělá jasný obraz o zemi, kterou chce navštívit. Pro úplnost je tu zařazena i kapitola o dějinách Slovinska od nadvlády Římanů po osamostatnění Slovinska s přesnými daty a roky. Výjimečnou část, která se v mnoha průvodcích neobjevuje, tvoří kapitola obsahující informace o slovinské kultuře, filmu, umění a školství, hudbě, tanci a sportu, literatuře či vzdělání.

V turistické části je skica možností pěších túr v Julských Alpách. Autoři tu však nabízí jen patnáct jimi zvolených tipů na horské etapy, u kterých se objevují jen velmi stručné informace. Také popis Julských Alp či možnosti využití této krajiny (vodní turistika, cykloturistika, rybolov, lovectví či lyžování) jsou strohé.

V kapitole praktických informací se opravdu dozvíme od každého něco. Jsou zde uvedeny důležité adresy např. na Velvyslanectví České republiky v Lublani, či důležitá telefonní čísla, informace o celních a pasových předpisech, zdravotním pojištění, platebních kartách, státních svátcích a dnech pracovního volna. Dále o dopravních předpisech s bohatým návodem, jak postupovat při dopravních nehodách, spolu s cenami za pokuty a pohonné hmoty. Krátce se tu také věnují dopravě po Slovinsku, stravování či možnostech ubytování.

Poslední část průvodce je místopisná. Vedle abecedně seřazených názvů měst, přírodních či kulturních památek, které poskytují jen velmi stručné informace, tu nalezneme i tipy na výlety po okolí od nejvýznamnějších památek, které autoři vybrali. Velmi podstatným nedostatkem tohoto informačního zdroje je málo obrazového materiálu.

Izabela Gawinová

„Slovinsko“ (2004)

Tento průvodce se zabývá Slovinskem jako státem, nevěnuje se jen jedné typické části. Tuto zemi představuje jako vyspělou, kde si na své přijde jak milovník krásné přírody, tak kulturní nadšenec. Ukazuje stručný přehled všech doporučovaných ubytování všech cenových kategorií. V kapitole stravování se dočteme o slovinských specialitách, výborném vínu či sladkých lahůdkách, typických pro tuto oblast. Velice poučné jsou česko–slovinské slovníčky nejpoužívanějších slov za každou kapitolou.

Sama autorka tu čtenáři nabízí tipy na aktivní odpočinek (rafting, lyžování, horolezectví, jachting, horská turistika či jízda na koni) se stručnými informacemi, kde se s jednotlivými aktivitami můžeme setkat. V kapitole o pamětihodnostech Slovinska jsou zmíněna jen nejnavštěvovanější místa – Bled a okolí, Lublaň a okolí, Postojna, Maribor a okolí či Přímoří) s velmi stručnými informacemi, ve kterých se dočteme např. o základních údajích či otevíracích dobách.

Na konci průvodce je několik návrhů na cestu autem či na kole po Alpách i jiných kulturně či přírodně zajímavých místech. Součástí je i mapa středu hlavního města Lublaně a celková mapa Slovinska.

Tento průvodce je velmi praktický pro návštěvníky Slovinska, kteří tuto zemi nově objevují a chtějí shlédnout to nejlepší a nejkrásnější, co tato země nabízí.

Dušan Němec

„Slovinsko – kapesní průvodce“ (2003)

Tato publikace začíná netradiční kapitolou, která je nazvaná příprava na cestu. Tady se čtenář dočte stručné, ale mnohdy velmi důležité informace. Autor zde začíná již kontrolou platnosti pasu (či občanského průkazu) před odjezdem a vyjmenováním dokladů, které jsou nezbytné na cestu pro řidiče i motorové vozidlo. Poté na několika stránkách popíše např. poplatky nejen na slovinských dálnicích, ale také rakouských, dopravní předpisy tranzitních zemí, slovinské hraniční přechody či povolené rychlosti na jednotlivých úsecích cesty do Slovinska.

Další část se velmi obsáhle věnuje slovinské historii od osídlení tohoto území již v době paleolitu až po dovršení samostatnosti. Dále jsou zde stručně popsány základní informace o zemi, fauně a flóře či slovinském umění. V praktických informacích, jako u jiných průvodců, jsou vypsány svátky, zdravotní péče, možnosti ubytování a slovinská kuchyně.

V kapitole Slovinško pod lupou je zahrnuta většina významných a nejnavštěvovanějších míst země. Autor tady uvedl nové rozdělení, podle jednotlivých krajů např. v podkapitole Gorenjska se věnuje městům Kamnik, Kranj, Škofja Loka, Bled, Bohinj, Kranjska Gora a částečně i Triglavskému národnímu parku.

V úplném závěru autor uvedl velmi podstatné informace a to webové adresy, na kterých je možné vyčíst vše podstatné pro plánovanou návštěvu Slovinska. Vedle domovských stránek regionů a měst, zde poukazuje i na další internetové stránky z oblasti úřadů a institucí, ubytování, dopravy, cestovního pojištění či kulturní sféry.

Na konci nalezneme ještě velmi obsáhlý česko–slovinšský slovníček nejpoužívanějších slov ve všech oblastech a několikastránkovou prezentaci barevných obrázků z různých koutů Slovinska.

Ferdinand Ranft

„Slovinsko“ (2003)

Tento průvodce je z populární řady Marco Polo, velmi oblíbený a neobvykle zpracovaný. Tato publikace je psána formou vyprávění, je tedy velmi čtivá a čtenáře tento způsob určitě pozitivně osloví. V úvodu, který má podkapitolu „poznáváme Slovinsko“ se autor dostává od vznášejících se pestrobarevných padáků nad Bohinjským jezerem, přes lidovou hudbu rodinné skupiny Avseniki³⁰ a bohatou nabídku pokrmů až ke středověkým hradům.

Dále navazují kapitoly s názvy – O božstvech sídlících v horách a božských pokrmech. Tady se například dozvíme zajímavé informace o ušlechtilých a elegantních lipičánech, o konexích Slovinců z časů socialistické Jugoslávie, o tenoučkém listovém těstu plněném vanilkovým krémem s pořádnou porcí šlehačky zvaném kremšnite či o Josipu Plečnikovi³¹ a France Prešerenovi.³² Další kapitoly nesou názvy jako Palačinky, noky a pršut či Krajky, med a víno. Tyto části průvodce se zaměřují na opravdové skvosty Slovinska, ať už se jedná o typické slovinšské pokrmy či o historické ukázky krajek a světově ojedinělé malované úly.

Za tímto zajímavým začátkem se nachází turistická část publikace, kde se ale jedná spíše o velmi stručný přehled nejnavštěvovanějších měst a míst ve Slovinsku (Celje, Lublaň, Bled, Bohinj, Kobarid, Kranjska Gora, Piran, Portorož, Lipica, Novo Mesto, Postojna, Ljutomer,

³⁰ Avseniki – lidová hudební skupina z Doleňska, kterou nejvíce proslavilo německé rádio. V Německu mají název „Original Oberkrainer“ – Originální Hornokranští. K tradičním nástrojům jako harmonika a basa si bratři Avsenikové přibrali ještě klarinet a vybudovali si rozsáhlý repertoár v němčině.

³¹ Josip Plečnik – (1872-1957), významný slovinšský architekt, který vytvořil tvář celé Lublani i mnoha dalším městům, byl také povolán na rozsáhlé úpravy Pražského hradu.

³² France Prešeren – (1800-1849), slovinšský národní romantický básník, za svého života považován za radikála. Svou tvorbou a myšlenkami podobný Karlu Hynkovi Máchovi.

Maribor, Ptuj...), který je doplněný krátkými, ale podstatnými údaji. A až na konci průvodce se můžeme dočíst například o měně, clu a daních, internetových kavárnách, podnebí, ubytování či zdraví. Největším plusem je cestovní atlas Slovinska v úplném závěru publikace spolu s Doporučenými tipy od autora průvodce.

Tento průvodce, stejně jako průvodce od Dietricha Schulze bych zařadila mezi nejlepší. Nejen kvůli jejich modernímu, barevnému a vlastně jednoduchému zpracování, ale především kvůli tomu, že jsou oba nejaktuálnější, nejen co se týče cen uváděných v eurech, ale také otvíracích dobách či možnostech využití volného času.

Tito další čtyři průvodci jsou vhodné jak pro turistu, který chce objevovat přírodní památky a skvosty Slovinska, tak pro kulturně založeného návštěvníka, který si libuje v poznávání hradů či historických center měst. Poskytují nabídky ubytování jak v luxusních hotelech tak v rodinných penzionech. Jsou to publikace, kde se dozvíme vše podstatné, co je o této zemi vhodné vědět před odjezdem.

Norm Longley

„Slovinsko“ (2005)

Tento čtyřisetstránkový průvodce pocházející z řady Rough Guides je velmi obsáhlý. Na začátku se autor věnuje opět základním informacím ke Slovinsku od dopravy, stravování a ubytování až k právním a celním předpisům. Zabývá se ale také informacemi z oblasti zločinnosti, práce a studia ve Slovinsku či neobvyklým popisem k homosexuálním či tělesně postiženým turistům.

Druhá část je rozdělena na územní celky – Lublaň, severozápad Slovinska, údolí řeky Soči a pobřeží Jadranského moře, jižní Slovinsko a východní Slovinsko. V těchto jednotlivých kapitolách se velmi, ale velmi podrobně věnuje všem významným městům, místům, vesnicím, kulturním či přírodním památkám, které jednotlivě a obsáhle popisuje. Jen samotná Lublaň v průvodci zabírá okolo padesáti stránek. U každého většího města je přidána mapa.

V poslední kapitole je opět velmi rozsáhlý historický přehled, informace o literatuře, filmu a hudbě a vývoji jazyka, která je doplněna česko–slovinským slovníkem nejpoužívanějších slov.

K výjimečnosti tohoto průvodce přispívá i ocenění nejlepší turistický průvodce GOKAMERA 2002. A také příspěvek cestovatele dr. Miloslava Stingla³³, který o průvodci řekl: „Průvodce řady Rough dobře znám a používám je proto, že jsou nejlepší!“

Průvodce bych doporučila k prostudování před odjezdem do Slovinska. Nerozhodnému návštěvníkovi určitě pomůže ve správném výběru slovinské lokality, kde si vybere nejen vhodné ubytování, ale také možné aktivity, na které ho slovinská krajina naláká. V samotném průvodci je málo obrazových materiálů. To však autoři dohnali tím, že k průvodci vytvořili i dvd.

Tohoto průvodce bych doporučila náročným turistům, kteří jsou zvědaví a o dané zemi, oblasti, městě či památce, chtějí vědět snad úplně všechno. Autor se zde věnoval podrobně každé oblasti Slovinska s nabízenými ubytováními pro každý typ návštěvníků. Dobré jsou mapy každého většího nebo kulturně významného města, které turistovi velmi usnadní cestu při hledání daných památek, které autor také do map zaznamenal a v textu přesně popsal.

Dieter Schulze

„*Slovinsko*“ (2008)

Nejvýraznějším rozdílem tohoto průvodce od ostatních je rok vydání 2008. Veškeré uváděné ceny v dopravě, stravování či ubytování jsou v eurech, tudíž aktuální a čtenář si nemusí převádět bývalé ceny ve slovinských tolarech.

Dalším významným plusem je podrobná mapa celého Slovinska, která je součástí průvodce. Na této publikaci je vidět moderní přístup autora, vedle základních informací o Slovinsku nabízí podkapitolku „nenechte si ujít“, ve které informuje o nejkrásnějších skvostech země. Celý průvodce je proložen tzv. speciály, ve kterých se podrobně zabývá osobnostmi či místy, o nichž lze říci i něco víc. Nalezneme úvahu na téma Slované – Slovinci – kdo je kdo?; podrobnější informace o Juliovi Kugym: nekorunovaném králi Julských Alp; o legendě o Zlatorogovi či speciál – Je tady všude velice moc včel.

V poslední části, nazvané turistické cíle od A do Z jsou vybrána nejnavštěvovanější města, kulturní a přírodní památky. Informace jsou stručné, ale turistovi poskytnou vše potřebné. Také tu návštěvníkovi nabízí tři turistické trasy napříč celým Slovinskem, s mapkou a vyznačenými místy a městy po dané cestě (např. Alpy – Jadran, Přes Kras do Lublaně, Vinná cesta a údolí řeky Krky).

³³ Miloslav Sting - JUDr. et PhDr., se narodil 19. prosince 1930 v Bílině, je světově uznávaný český cestovatel, etnograf a spisovatel, který osobně poznal řadu domorodých kultur a zpracoval své zážitky v knihách (*Havaj je nejlepší*; *Černí bohové Ameriky* a mnohé další).

Tento průvodce je velmi zajímavý, čtenáře naláká svým pestrým obsahem, zcela jiným zpracováním i velmi obsáhlým obrázkovým materiálem ze všech koutů Slovinska. Je vhodný jak pro turistu, který chce poznávat horské oblasti, tak pro turistu, kterého lákají historické a kulturní památky.

5.2 Shrnutí

Nejvíce informací k mému tématu – Triglavský národní park, mi poskytl průvodce od Ivo Petra – *Hory Slovinska a Chorvatska*, ve kterém bylo mnoho podrobných informací k celým Julským Alpám. Autor se zde věnoval i ubytování v horských chatách, historii slovinské turistiky či ochraně přírody – tedy všemi oblastmi, které jsme se snažila zahrnout do této práce. Další zajímavou publikací byl průvodce z řady *Rough Guides Slovinsko* od Norma Longleye, kde se autor zabývá velmi podrobně celými Julskými Alpami, ale především tím, co mohou nabídnout turistovi. Vedle popisků velkých i malých přírodních památek nabízí také řadu sportovních aktivit, které na tomto území lze provádět. Někaké drobné informace o TNP je možné získat také z průvodců od Marcely Novákové a Ondřeje Soukupa - *Slovinsko – průvodce do zahraničí*, kde se autoři zabývali nejen kulturními památkami, ale nabídli i nějaké informace z oblasti přírody a v publikaci od Dušana Němce – *Slovinsko*.

Většina výše uvedených průvodců se vždy snaží uvést alespoň ty nejznámější trasy, které je možné nalézt v oblasti Triglavského národního parku, někdy se o nich ale zmíní jen pár větami. Snad v každé publikaci je popsán výstup na Triglav nebo známá trekingová trasa z Mariboru do přímořského Ankaranu, která byla zprovozněna v roce 1949, vedoucí přes Alpy v délce okolo 800 km.

6 CESTOVNÍ RUCH V ČESKÉ REPUBLICE

6.1 Historie turistiky a Klub českých turistů – KČT³⁴

Za úplné prvopočátky organizované turistiky na českém území je považováno založení tělovýchovné organizace SOKOL v roce 1862, která vedle tělovýchovné přípravy svých členů pořádala i turistické výlety či setkání na významných historických místech České republiky – např. na hoře Říp. SOKOL ve spolupráci s Národní jednotou severočeskou se zasloužily o založení Klubu českých turistů dne 11. června 1888 v Praze. Za předsedu byl zvolen známý cestovatel Vojta Náprstek.³⁵

Prvním významným krokem na světové úrovni bylo zorganizování velké výpravy českých turistů, nejen z KČT, na Světovou výstavu do Paříže roku 1889. A právě tato velkolepá událost, která se konala zanedlouho od založení, nalákala mnoho nových členů do nově založeného klubu. Ti se v následujících letech podívali například do Krakova, Tater, do Dalmácie, Černé Hory, Bosny, Záhřebu či domácích Adršpašských skal, kde byla zasazena i pamětní deska k příležitosti jejich návštěvy. Tyto výlety turistů se na počátku omezovaly na pohyb pěší s kombinací železniční dopravy. Změnu přinesl poměrně velmi brzy známý sportovní propagátor Josef Rössler Ořovský³⁶, když v roce 1887 přivezl do Čech první pár lyží a turistika se tak obohatila o zimní přesun na lyžích. Lyžování se stalo brzy velmi oblíbeným a pod záštitou KČT vznikaly výcvikové lyžařské kroužky. Turistické výlety byly hromadné, ale i individuální - výpravy do Skandinávie, na Island, do Afriky či na Saharu. O těchto cestovatelských zkušenostech se bylo možné dočíst v „Časopise turistů“.³⁷

„Z původních 225 členů v roce založení se po pěti letech stalo téměř 1700 členů, za dalších 5 let přes 3000 členů, v roce 1913 téměř 5400 členů a od roku 1889 byly zakládány i mimopražské odbory KČT např. první v Berouně, Jilemnicích a Rychnově n. Kněžnou, ve Dvoře Králové, Hořovicích, Jindř. Hradci, Kutné Hoře, Náchodě, Plzni, Příbrami, Sušici, Táboře a Volyni.“³⁸

³⁴ Informace jsou zpracovány z webových stránek: <http://www.klubturistu.cz/historie/zacatky-ceske-turistiky-a-kct>.

³⁵ Vojta Náprstek (1826-1894), významný český vlastenec, národopisec a zapálený bojovník za pokrok, 1. června roku 1888 společně s dr. Vilémem Kurzem založil Klub českých turistů.

³⁶ Josef Rössler Ořovský (1869-1933), český sportovec a sportovní organizátor, má zásluhy na zavedení řady sportů v českých zemích, spolupracoval při zakládání četných klubů a sportovních svazů.

³⁷ Časopis turistů – se začal vydávat pod záštitou KČT v roce 1889, klubový časopis, tehdy pod názvem Časopis turistů. Přes další názvy Turistika - Horolezectví nebo Turistika se ustálil na dnešní podobě Turista.

³⁸ Citováno z <http://www.klubturistu.cz/historie/zacatky-ceske-turistiky-a-kct>.

Ještě na konci devatenáctého století se klub začal zabývat výstavbou turistických chat, rozhleden či úpravou a značením turistických tras. Jednou z prvních rozhleden byl samotný pražský Petřín, který byl na návrh dr. Kurze vystavěn už v roce 1891.

V důsledku válčení, kdy došlo k ochromení činnosti civilních institucí i spolků, je vidět jasný úbytek jejich členů, kteří mnohdy padli nebo skončili v zajetí. KČT se v období vzniku Československé republiky (1918) a následujících letech s poklesy z válek velmi rychle srovnal a naopak zde nastala léta, ve kterých klub dosáhl velkého nárůstu nejen v počtu odborů ale i v počtu členů, když se z 5 000 dostal v roce 1927 na 60 000 členů. Příčinou bylo připojení slovenského území a Podkarpatské Rusi pod správu KČT i s jeho členy. Od této doby se také setkáváme s novým názvem - Klub československých turistů (KČST).

V rámci KČST se ve dvacátých letech 20. století začala rozvíjet i další odvětví, jako například vodní turistika, při které klub zakládal loděnice, vysokohorská turistika (horolezectví) prováděná především ve slovenských Tatrách, cykloturistika po městech, mototuristika či jeskynní turistika se zpřístupňováním jeskyní v Moravském krasu i na Slovensku.

„Mnichovskou dohodou z r. 1938 byly Německem zabrány nejkrásnější pohraniční kraje a hory, takže možnosti výletové činnosti, lyžování i horské turistiky byly silně omezeny. KČST mimoto ztratil jen v českých zemích 41 chat, 15 000 km značených turistických tras a 79 odborů s více než 10 000 členy. Další ranou pak byla okupace naší vlasti, vznik Protektorátu Čechy a Morava a odtržení Slovenska a Podkarpatské Rusi. Majetek KČST na Slovensku byl zabrán a předán nově se vytvořivšímu Klubu slovenských turistov a lyžiarov (KSTL), Podkarpatská Rus pak byla přičleněna k Maďarsku. Tím se zcela přerušily dvacetileté turistické styky a ztratily mnohamiliónové investice“.³⁹ Začátkem roku 1939 se s KČT sloučil Svaz dělnických turistů a později i Česká obec turistická. Činnost klubu byla ke konci války silně omezena, protože však organizačně nebyl zrušen, stal se útočištěm členů rozpuštěného Sokola a Junáka.

Vedle KČT tu existovaly i další instituce, jako např. Pohorská jednota Radhošť, založena v roce 1884 či Československá obec turistická v Praze (1929) a další. Žádná z nich ale neměla celostátní působnost jako KČT. Dále tu byly také německé spolky turistů, které vznikaly v Ústí nad Labem ve dvacátých letech 20. století, které vydávaly časopisy, spravovaly chaty nebo dokonce značily cesty.

Klub českých turistů je tu i dnes, má okolo 40 000 členů, jeho základní organizační strukturou jsou odbory, které se sdružují do 14 oblastí, stejných s hranicemi krajů. „Členové KČT organizují každoročně přes tisíc akcí určených pro členy klubu i neorganizované zájemce o všechny

³⁹ Citováno z webových stránek: <http://www.klubturistu.cz/historie/zacatky-ceske-turistiky-a-kct>.

druhy turistiky - pěší, cyklo, lyžařskou a vodní turistiku, mototuristiku, speleoturistiku, vysokohorskou turistiku či turistiku zdravotně postižených.⁴⁰

6.2 Postupný rozvoj cestovního ruchu od poválečných let k současnosti⁴¹

Po první světové válce se rozšířilo zakládání skautských a tramských hnutí, více se pořádaly pobyty ve vysokých horách i prosté nedělní výlety. „Turistika se stala i "módou", kterou sledovaly milióny lidí na celém světě. K tomu přispívalo rozšíření automobilismu, ubytovacích možností i dopravních spojů. S rozvojem lyžování se pobyt v přírodě rozšířil i na zimní období. Nastala první vlna bouřlivého rozvoje turistiky, cestování i toho, čemu dnes říkáme "turistický průmysl". Druhá obdobná vlna nastala za podobných okolností po druhé světové válce.“⁴²

Cestovní ruch je ve světě považován za odvětví budoucnosti, ve kterém vzniká nejvíce pracovních příležitostí. Je významnou složkou při tvorbě hrubého domácího produktu, pozitivně ovlivňuje platební bilanci státu, tvoří příjmy státního rozpočtu a podporuje investiční aktivity. Tyto aspekty se velmi zdárně prokázaly i v České republice, když se v letech 1989-1996 stal cestovní ruch plnohodnotným faktorem ekonomické transformace. K jeho dalšímu rozvoji pomohl také pád tzv. železné opony, když se otevřely východoevropské hranice pro světovou veřejnost. Tehdy ještě turisté nebyli tak nároční, neposuzovali úroveň poskytovaných služeb ani úroveň infrastruktury, jako je to v mnohých případech dnes, ale především objevovali nové turistické destinace.

Ekonomický rozvoj některých regionů v České republice se po roce 1989 dostal do značných problémů, a to především kvůli restitucím majetku, které vedly k velkému zemědělskému útlumu v horských a podhorských oblastech, či kvůli zlikvidování některých průmyslových podniků. Oboje také zapříčinilo velkou ztrátu pracovních míst. Po těchto událostech rozvoji cestovního ruchu dále bránil nedostatek potřebných odborníků, nevyhovující legislativní a daňový systém či nedostatek finančních prostředků na údržbu a obnovu kulturních památek. Tyto problémy měla postupně řešit nová koncepce státní politiky, která by v oblasti legislativy vytvořila novelu živnostenského zákona, zákona o hrubém domácím produktu, zákona o správě daní a poplatků či fond na rozvoj cestovního ruchu. Od ranného rozvoje cestovního ruchu největší pozornost turisté věnovali především lázeňským městům a Praze, což platí dodnes.

V roce 1990 navštívilo Českou a Slovenskou federativní republiku 36,6 miliónů návštěvníků (v dané oblasti ani jednou nepřespí) a 7,3 miliónů turistů (přespí v oblasti, do které

⁴⁰ Citováno z <http://www.klubturistu.cz/historie/zacatky-ceske-turistiky-a-kct>.

⁴¹ Informace jsou zpracovávány z knihy *Cestovní lexikon České republiky '98*, www.klubturistu.cz.

⁴² Citováno z <http://www.klubturistu.cz/historie/zacatky-ceske-turistiky-a-kct>.

koná cestu, alespoň jednu noc). Tento počet se během sedmi let ztrojnásobil, a tak v roce 1997 již Česká republika poskytovala služby 107,9 mil. návštěvníků a 17,4 mil. turistům. Toto rapidní navýšení tehdy přineslo 115,7 mld. korun z devizových příjmů. V tomto období došlo i k prodloužení průměrné délky pobytu z 3,5 na 4,2 dne. Údaje o roce 2000, kdy do Česka přijelo 104,2 mil. zahraničních návštěvníků, poukazují na navýšení zájmu o českou zemi, když tento počet stoupl o 3,4% od roku 1999, ale naopak od roku 1997 je tu vidět značný pokles. Vedle turistů ze sousedních zemí jsou zde v zastoupení i návštěvníci z Itálie, Velké Británie, Nizozemí, USA, Ruska a Francie. Statistiky říkají, že nejčastějším důvodem byla dovolená a rekreace (49%), služební a obchodní záležitosti (19%), návštěvy příbuzných a známých (15%) a nákupy (11%). Tu poslední část tvoří ti, kteří na českém území ani nepřenocovali – tranzit či krátké pracovní cesty. Více jak polovina těchto turistů si za svůj cíl zvolila hlavní město Prahu, na druhém místě to byly západní Čechy a lázeňská města a na třetím místě jižní Morava. Dalším významným rokem ve statistikách je rok 2006, kdy v období od července do září navštívilo Českou republiku nejvíce zahraničních turistů od roku 2000. Nárůst je vidět i v počtu přenocovaných turistů, který se zvedl o 3% od roku 2005. Ještě v roce 2007 je zajímavé podotknout navýšení zahraničních turistů nad domácími a na rapidní postup v žebříčku národnosti návštěvníků z Ruska, kteří se dostali na desátou příčku a průměrně tu strávili až 6,3 dne. S rokem 2008 přichází pokles, který v roce 2009 už ukazuje menší návštěvnost o dva milióny. Průměrná délka pobytu se ale prodloužila o celých 14% na 5,8 dne. V tomto časovém úseku (2008-2009) sledujeme také nárůst jednodenních návštěvníků, kteří jsou především ze sousedních zemí a nejčastěji na české území zavítají kvůli nákupům. Ani první čtvrtletí roku 2010 neukazuje na pozitivní navýšení zahraničních turistů. Pozoruhodné je spíše umístění Ruska na druhém místě v žebříčku zemí, které nejvíce navštěvují Českou republiku a posun turistů výše také z Francie a Rakouska.

Ubytovat se turisté mohou v hotelech, motelech, penzionech, kempech či v soukromých zařízeních. V tomto případě se možnosti také navýšily, když v roce 1989 je evidována kapacita 350 tisíc lůžek a s rokem 1997 520 tisíc lůžek k přenocování. Turisté, pocházející z daleko položených států od České republiky, si ke svému přenocování vybírají hotely střední a nejvyšší kategorie, a ti ze sousedních využívají služeb penzionů či známých a příbuzných. Od roku 2000 můžeme sledovat postupné snižování oblíbenosti u chatových osad, turistických ubytoven a kempů a naopak navyšování zájmu o luxusní služby hvězdičkových hotelů.

6.3 Instituce spojené s cestovním ruchem

6.3.1 Ministerstvo pro místní rozvoj⁴³

Ministerstvo bylo zřízeno s účinností od 1. listopadu 1996 a je ústředním orgánem státní správy ve věcech: regionální politiky, politiky bydlení, rozvoje domovního a bytového fondu, nájmu bytů a nebytových prostor, územního plánování, stavebního řádu, vyvlastnění, investiční politiky, cestovního ruchu či pohřebnictví.

Ministerstvo pro místní rozvoj se významným způsobem zapojuje do aktivit mezinárodní organizací v oblasti cestovního ruchu a tuto svoji činnost prezentuje především na odborných konferencích a veletrzích konajících se v rámci cestovního ruchu. Ministerstvo dále vytváří řadu projektů financovaných ze strukturálních fondů EU, které mohou přispět k rozvoji cestovního ruchu v České republice. Důležitým cílem ministerstva je správně využít legislativní nástroje při vytváření podmínek pro rozvoj cestovního ruchu a pomocí těchto pravidel dosáhnout vhodných podmínek pro provoz cestovních kanceláří a agentur. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR eviduje již 37 mezinárodních smluv z toho od roku 1993 je jich uzavřeno 19. Na základě těchto dokumentů jsou vytvářeny pracovní skupiny, jejichž náplní práce je výměna informací a zkušeností v oblasti cestovního ruchu a dále pak navazování kontaktů v různých oblastech cestovního ruchu. V roce 2008 a v prvním pololetí roku 2009 byly uzavřeny například smlouvy o spolupráci v oblasti cestovního ruchu s Ministerstvem cestovního ruchu Egyptské arabské republiky; s Vládou Bulharské republiky; s Ministerstvem cestovního ruchu Jordánského hášimovského království a s Ministerstvem cestovního ruchu Salvadorské republiky. Odbor cestovního ruchu v rámci ministerstva také připravuje uzavření následujících meziresortních smluv s Ministerstvem cestovního ruchu Malajsijské federace; Ministerstvem turismu a řemesel Marockého království a Ministerstvem cestovního ruchu Keňské republiky.

6.3.2 Česká centrála cestovního ruchu (ČCCR) – CzechTourism⁴⁴

Česká centrála cestovního ruchu je státní příspěvkovou organizací, která byla zřízena z rozhodnutí Ministerstva hospodářství dne 18.3.1993 podle zákona č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice ve znění

⁴³ Informace jsou zpracovávány z webových stránek Ministerstva pro místní rozvoj – www.mmr.cz.

⁴⁴ Informace jsou zpracovávány z knihy *Cestovní lexikon České republiky '98* a webových stránek www.cccr-info.cz a www.cccr-info.cz/statistika.

pozdějších předpisů (zákona č. 218/2000 Sb.) k plnění úkolů v oboru cestovního ruchu. Jejím nynějším zřizovatelem je v souladu s ustanovením zákona 219/2000 Sb., o majetku České republiky Ministerstvo pro místní rozvoj, který je ústředním orgánem státní správy České republiky ve věcech cestovního ruchu.

ČCCR je také členem Evropské komise cestovního ruchu (ETC) a podílí se tak společně s ostatními evropskými zeměmi na marketingových aktivitách na zámořských trzích. Zvláštní důraz klade ČCCR na společnou prezentaci středoevropských zemí na vzdálených trzích. V rámci podpory příjezdového a domácího cestovního ruchu se zaměřuje zejména na propagaci lázeňství, české gastronomie, kongresové a incentivní turistiky a golfové turistiky, ale i na bohatou a významnou historii, zážitkovou a aktivní dovolenou. Významnými partnery při této propagaci jsou domácí turistické regiony, města a obce i podnikatelské subjekty.

Vedle již zmíněné propagace řadíme mezi další základní úkoly ČCCR tyto: spolupráce v oblasti cestovního ruchu s orgány státní správy a samosprávy, profesními organizacemi, peněžními ústavy, školami, výzkumnými a poradenskými institucemi a analogickými zahraničními institucemi; podpora tvorby produktů cestovního ruchu s šetrným přístupem k životnímu prostředí; zabezpečování spolupráce s domácími i zahraničními novináři a médii; informační servis pro odvětví průmyslu cestovního ruchu v České republice, zejména vydávání odborných zpráv i v cizím jazyce, jejichž náplní a obsahem budou především marketingové a regionální informace; působení na českou veřejnost s cílem povzbudit vstřícné chování vůči zahraničním hostům a zdůraznění významu cestovního ruchu pro Českou republiku.

6.3.3 Asociace cestovních kanceláří České republiky – ACK ČR

„ACK ČR byla založena jako první profesní sdružení cestovních kanceláří v ČR v srpnu 1990, v současné době sdružuje 186 cestovních kanceláří a agentur a 61 přidružených členů z navazujících oborů dopravy, veletrhů a propagace, odborného školství, pojištění a zpracování dat.“⁴⁵ „Asociace cestovních kanceláří České republiky je dobrovolným sdružením subjektů domácího i zahraničního cestovního ruchu. Je samostatnou právnickou osobou s působností na území České republiky.“⁴⁶

ACK zastupuje a chrání hospodářské zájmy svých členů – cestovních kanceláří a agentur, podporuje jejich informovanost na poli cestovního ruchu a rozvíjí jejich činnost. Je jedním z hlavních iniciátorů při tvorbě legislativy a hospodářských opatření v rámci rozvoje cestovního

⁴⁵ Citováno z webových stránek: <http://www.ackcr.cz/struktura-asociace>.

⁴⁶ Citováno z webových stránek: <http://www.ackcr.cz/stanovy-asociace>.

ruchu. Spolupracuje s Ministerstvem pro místní rozvoj či Ministerstvem financí. ACK je také prostředníkem mezi cestovními kancelářemi a agenturami a odběrateli a dodavateli služeb spojených s cestovním ruchem.

6.4 Ochrana přírody

Na českém území je ochrana přírody zajištěna zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tento zákon je pak dále rozdělen na obecnou ochranu územní a druhů a na zvláštní ochranu územní a druhů. Do obecné ochrany jsou řazeny např. významné krajinné prvky, přírodní parky, jeskynní systémy, všechny druhy rostlin a živočichů, které jsou chráněny před ničením, poškozování, sběrem či odchytém, dále ochrana jejich přirozených stanovišť či ochrana volně žijících ptáků či dřevin rostoucích mimo les. Zvláštní ochrana je určena především pro chráněné územní celky – národní parky, přírodní rezervace, chráněné krajinné oblasti, přírodní památky a další. „Hlavním cílem je udržení nebo zlepšení dochovaného stavu území nebo ponechání území či jeho části, samovolnému vývoji.“⁴⁷

Česká republika je také členem Soustavy chráněných území evropského významu Natura 2000, které se účastní většina států Evropské unie. „Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast (endemické).“⁴⁸

Základní pravidla pro pohyb v chráněné oblasti – je zakázáno:

- VE VŠECH chráněných oblastech rozdělávat oheň a tábořit
- V NP a NPR pohybovat se mimo vyznačené stezky, v CHKO povoleno
- V NP a NPR výslovně horolezectví
- vstupovat a vjíždět na plochy s novou výsadbou provedenou v rámci obnovy lesa
- vstupovat do jeskyní a jiných podzemních prostor
- plašit zvěř a odchytávat volně žijící živočichy
- sbírat planě rostoucí rostliny a jejich části kromě lesních plodů
- odhazovat odpadky, znečišťovat a poškozovat prameniště a vodní toky

⁴⁷ Citováno z webových stránek: http://www.mzp.cz/cz/priroda_krajina

⁴⁸ Citováno z web. stránek: [http://www.nature.cz/natura2000design3/subtext.php?id=2102&akce=&ssHledat=.](http://www.nature.cz/natura2000design3/subtext.php?id=2102&akce=&ssHledat=)

- manipulovat nebo poškozovat zařízení pro turistiku a rekreaci umístěná v terénu, jako turistická značení, informační tabule, odpočívadla, vyhlídková místa a jiná obecně prospěšná zařízení
- volné pobíhání psů
- chovat se způsobem, který by mohl vést ke škodám na přírodním prostředí a který je v rozporu s posláním národního parku, zejména rušit klid nadměrným hlukem aj.

6.4.1 Agentura ochrany přírody a krajiny v České republice - AOPK ČR

AOPK ČR se řídí zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Mezi její hlavní úkoly patří získávání, zpracování a dokumentace širokého okruhu dat z oblasti ochrany přírody a krajiny včetně vedení centrální dokumentace - Ústředního seznamu ochrany přírody.⁴⁹ Patří do oblasti organizačních složek státu a prostřednictvím 24 správ chráněných krajinných oblastí zajišťuje speciální státní správu pro území CHKO pro silně ohrožené a kriticky ohrožené druhy rostlin a živočichů a pro vybrané ptačí oblasti vymezené jako součást soustavy Natura 2000.⁵⁰ V České republice je v současné době 25 chráněných krajinných oblastí (CHKO Beskydy, Bílé Karpaty, Blaník, Blanský les, Broumovsko, Český kras, Český ráj, České středohoří, Jeseníky, Jizerské hory, Kokořínsko, Křivoklátsko, Labské pískovce, Litovelské Pomoraví, Lužické hory, Moravský kras, Orlické hory, Pálava, Poodří, Slavkovský les, Šumava, Třeboňsko, Žďárské vrchy a Železné hory). Správu CHKO Šumava zajišťuje Správa NP a CHKO Šumava.

Z pověření Ministerstva životního prostředí a na základě zákona zabezpečuje praktickou péči o desítky národních přírodních rezervací, národních přírodních památek, přírodních rezervací a přírodních památek. Vytváří také plány péče o chráněné krajinné oblasti, ve kterých propaguje vlastní strategii ochrany území. Zajišťuje strážní, informační a osvětovou činnost. S podporou informovanosti veřejnosti je spjata také vydávání časopisu „Ochrana přírody“ pod záštitou AOPK ČR.

6.4.2 Asociace strážců přírody chráněných území ČR

Tato profesní organizace vznikla v roce 1998 a jejími členy jsou především strážci přírody z národních parků a chráněných krajinných oblastí v ČR. Asociace pořádá pravidelná setkání těchto strážců, která jsou zaměřená na výměnu zkušeností ze strážní, informační a průvodcovské služby

⁴⁹ Ústřední seznam ochrany přírody (ÚSOP) - soustřeďuje podle § 42 odst. (1) a § 47 odst. (1) zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, základní dokumentaci týkající se zvláště chráněných území (ZCHÚ) a památných stromů.

⁵⁰Natura 2000 – viz pozn. pod čarou č. 25.

v terénu. Dále asociace nabízí školení, odborné exkurze a stáže, včetně zahraničních. Od roku 1999 je členem IRF - International Ranger Federation, organizace sdružující národní asociace strážců přírody. „Činnost strážce přírody, její poslání, povinnosti, oprávnění a povinnosti jsou uvedeny v zákoně č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění a ve vyhlášce MŽP č. 395/92 Sb.“⁵¹

6.4.3 Český svaz ochránců přírody - ČSOP⁵²

Český svaz ochránců přírody je občanské sdružení založené roku 1979, jehož členy spojuje aktivní zájem o ochranu přírody a životního prostředí. Jejich hlavním posláním je ochrana a obnova přírody, krajiny a životního prostředí či ekologická výchova. V současné době má přes 9 000 členů, mezi nimiž nalezneme profesionální odborníky, zkušené dobrovolníky i ty, kteří mají rádi přírodu.

⁵¹ Citováno z webových stránek: <http://strazprirody.cz/index.php?modul=blok&link=sp>.

⁵² Informace jsou zpracovávány z <http://www.csop.cz>.

7 ČESKÁ REPUBLIKA X SLOVINSKO

V této závěrečné kapitole se pokusím o porovnání na základě dosud zjištěných informací, které jsou zpracovány v předešlých kapitolách, ať už se to týká ochrany přírody, poskytovaných služeb či rozvoje turistiky obou zemí. Ráda bych zde zapojila vlastní poznatky a zkušenosti, které jsem získala za studijního pobytu v Lublani.

Při přípravách k této poslední kapitole jsem zjistila, že obě země jsou si velmi blízké a podobné. Z hlediska zeměpisného je jedinou výhodou Slovinska malá, ale přece jen 46km dlouhá, pobřežní část. Protože když se podívám na hlavní lákadla cestovního ruchu, jsou téměř identická.

Už samotné kořeny v rozvoji turistiky nalezneme v České republice i ve Slovinsku na konci 19. století. Prvními místy, která lákala turisty, byly především lázeňské objekty. Patrný rozdíl najdeme na poli rozvoje horské turistiky, kde ve Slovinsku je s tímto tématem velmi výrazně spojen např. Julius Kugy, na české straně nikoho až takhle významného nemáme. Obě země a především jejich organizace na poli turistiky, které vznikaly ke konci 19. století a na počátku 20. století, začaly se svou prací velmi pečlivě. Jejich značení cest v horských oblastech či podpora výstavby ubytovacích zařízení měly obdobně důležitou roli při vytváření vhodných podmínek pro horské turisty. I tady bych ale připomněla jednu odlišnost – na českém území se nenachází žádná vysloveně Slovinci založená chata či jiná památka oproti Česku koče na Ravnech ležící v oblasti Kamnicko-Savinjských Alp. V oblasti kulturní turistiky je tu také vidět značný rozdíl. Praha, královské město s bohatým historicko-kulturním jádrem, je vyhledávaným cílem turistů už od konce 19. století. Oproti tomu hlavní město Slovinska Lublaň nikdy nebylo a ani dnes není nejnavštěvovanějším místem a lákadlem turistů přijíždějících do této země.

V oblasti služeb ubytovacích nabízí obě země obdobné možnosti kvality a výběru dle kategorií a rozdělení výše poskytovaných služeb, ve kterých si vybere nenáročný i náročný turista. Stravovací služby jsou ve Slovinsku, podle mých zkušeností, na lepší úrovni, především co se týče obsluhy či stolování. Jak o Slovincích, tak o Čechách se v mnoha publikacích dozvíme, že jsou to národy, které si zakládají na tom, aby bylo vždy něco v ledničce a při stolování se nikdy neošidí. U Slovinců je to ještě více viditelné. Obědní menu by měla tvořit polévka, hlavní jídlo, salát a také sladký zákusek. U dopravních služeb jsou podmínky pro turisty podobné. Četnost spojů i možnost výběru dopravního prostředku je víceméně stejná. Ve Slovinsku jsou sice ceny mnohem vyšší, je zde ale vidět kvalita a účastník dopravy si užívá pohodlí a čistotu. Zdravotní služby jsou v obou zemích na výborné úrovni a spolupráce mezi oběma státy o poskytnutí zdravotní péče je jasně dána dohodou (viz podkapitola 2.3.4 Zdravotní služby). Informační služby pro turisty jsou mnohem

kvalitnější a rozšířenější ve Slovinsku. Zde nalezneme infocentrum často i v malé vesničce, která láká turisty tamějším přírodním či kulturním pokladem. V Čechách jsou informační centra především ve větších městech a obvykle se zde vyskytují jen v rámci správy daného území či místa, ke kterému náleží.

Stejně jako ve Slovinsku jsou v Čechách nejčastějšími návštěvníky národy sousedních zemí. I když v posledních letech Česká republika láká turisty také z Ruska, Francie či Izraele. Důvody návštěvy se ale liší. Za nákupy by do Slovinska nikdo ze sousedních států nejel a v Čechách je to tak populární! Samotné počty návštěvníků se také liší, podle zjištěných informací bych řekla, že Česká republika je častěji vyhledávaným cílem turistů než Slovinsko, jejich počet ale nelze porovnávat vzhledem k rozdílné velikosti obou států. V postupném rozvoji cestovního ruchu jsou ale statistiky více nakloněny Slovinsku, které od roku 2000 zaznamenává jen narůstající počet turistů a návštěvníků, zato v České republice došlo v posledních letech ke stagnaci a dokonce ke snížení jejich celkového počtu. Patrný rozdíl je také ve výběru cílového místa, v Čechách jsou to především Praha, lázeňská města na západě čili kulturně historická místa, do Slovinska však turisty na prvním místě láká příroda.

S vyhlášením chráněné oblasti či území jsme o padesát let pozadu, jelikož Slovinci již v roce 1908 založili první chráněné území v oblasti údolí Triglavských jezer. Na českém území byla první chráněná krajinná oblast Český ráj vyhlášena 1.3. 1955 a o rok později CHKO Moravský kras. K založení prvního národního parku došlo na obou územích ve zhruba stejném období – Triglavský národní park vyhlášen 1961 a Krkonošský národní park roku 1963. Ochrana přírody je v obou státech spojena s mnoha organizacemi, které jsou většinou zakládány pod záštitou Ministerstva pro životní prostředí. Příroda Slovinska je bohatší na přírodní úkazy, ale česká má také co nabídnout. Například krásná údolí, prameny řek či endemické druhy rostlin. Tyto přírodní památky jsou chráněny zákony před poškozováním či úplným zánikem. Pravidla, kterými se musí návštěvníci chráněných oblastí řídit, jsou v obou zemích téměř totožná. Uvedla bych dva nepatrné rozdíly: ve slovinském znění zákazů není uvedeno horolezectví což u NP a NPR v ČR je jasně dáno a také se ve Slovinsku nedočteme jasného zdůraznění pro turisty, aby neničili turistické značení, informační tabule, odpočívadla či vyhlídková místa. Ve slovinských základních pravidlech je zase uvedeno, že pěší stezka je pro pěší chodce, ne pro cyklisty, což v českém zákoně o ochraně přírody a krajiny nenajdeme.

Instituce v oblasti ochrany přírody pracují na velmi podobném až stejném principu. Jejich hlavními úkoly v obou zemích jsou: zlepšení informovanosti veřejnosti, vydávání odborných publikací, tvoření předpisů k ochraně přírody, spolupráce v rámci programů Evropské unie či vedení záznamů a evidencí z oblasti ochrany přírody a zvířat (Agencija RS za okolje X Agentura

ochrany přírody a krajiny v ČR). O přírodu a dodržování zákonů se jak v České republice tak v republice Slovinsko starají ochránci, strážci či dozorcí přírody, kteří jsou u nás především dobrovolníci zařazení v nějaké z organizací. Ve Slovinsku tito dozorcí fungují pod Alpským svazem Slovinska (Planinsko zvezo Slovenije). V obou státech se dostává těmto „dozorcům“ pravidelného školení. Další z institucí – Turistický svaz Slovinska (Turistična zveza Slovenije), bych nazvala tzv. „slovinským klubem turistů“. Právě tyto dvě organizace (Turistična zveza Slovenije a Klub českých turistů) se nejvíce zasloužily již na přelomu 19. a 20. století o rozvoj turistiky na daném území a s tím spojenou ochranu přírody.

Nakonec bych uvedla, že i když je Slovinsko tak malou zemí uprostřed sousedních velmocí, velmi statečně se o návštěvníky pere. Na poli cestovního ruchu vytváří stále nové a lákavé nabídky, jeho intenzivnost při ochraně přírody a rozvoji turistiky je mnohem větší než v České republice. Už jenom když se podíváme na počty jednotlivých členů různých spolků a svazů, Slovinsko jasně vyhrává. Netroufám si říct, zda je to tím, co která země či jednotlivé spolky nabízí svým členům, ale s jistotou tvrdím, že v České republice prostě není takový zájem být členem, pomáhat a pracovat pro blaho ostatních v rámci přírody.

Když se všeobecně ještě podíváme na tyto země, ve kterých dnes cestovní ruch přináší do hrubého domácího produktu přes 10% (ČR – 9-11%, Slovinsko 12%), je to údiv. Po kruté historii, která oba státy potkala, po využívání okolními státy a konečném osamostatnění je to velký krok kupředu. Také společný vstup do Evropské unie v roce 2004 mnohé tyto faktory rychlé obnovy potvrzuje. Slovinsko je podle mě však zemí nejen na poli cestovního ruchu rozvinutější a v poskytování služeb kvalitnější.

Závěrem k mé práci na téma „Rozvoj cestovního ruchu“ bych ráda zařadila nabídky vybraných cestovních kancelářů.

Zaměřila jsem se především na poznávací zájezdy, které jsou podle mě blíže tomuto tématu. Nejvíce zájezdů do Slovinska nabízí české klientele cestovní kancelář Alpina – cesty za dobrodružstvím, která zprostředkovává jednodenní horské túry, vícedenní treky po horách, cyklistické či lyžařské zájezdy. Další je cestovní kancelář Firo Tour, která nabízí 7-10 denní poznávací zájezdy. Jednotlivé zájezdy se zabývají určitou oblastí např. Přírodní parky Slovinska a severní Istrie pro labužníky, Třpytivá horská plesa Julských Alp a kouzlo Bohinjského jezera, Cyklostezky v Julských Alpách či Východním Slovinskem s pobytem v termálech. Pobytové zájezdy nabízí vedle výše zmíněných i např. ČEDOK, většina hotelů a penzionů, které jsou v nabídce, se nacházejí v Julských Alpách, v lázeňských oblastech či Přímoří. Mnoho poznávacích zájezdů nabízí také malé cestovní kanceláře a agentury např. CK Geops s. r. o., CA Tour1 či CA

Travel Esprit s. r. o., které si může zájemce najít na webových stránkách www.cestovani.cz. V nabídkách slovinských cestovních kanceláří se nejčastěji objevují výlety do Prahy, na jižní Moravu a do jižních Čech – po krásných zámčích a hradech této oblasti.

A na úplný závěr bych se také chtěla zmínit o dostupnosti informací k mému tématu. Ikdyž jsem mnoho informací o Slovinsku musela překládat, protože na českém trhu není mnoho publikací v češtině, nakonec jsem však potřebných informací získala mnohem, ale mnohem více. České republice chybí některé statistiky, které by se oblastí turistiky a cestovního ruchu zabývaly. K rozsáhlejšímu porovnávání a hodnocení nejsou na české straně dostačující informační zdroje.

8 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce nepodává celkové informace o rozvoji cestovního ruchu, zabývá se především obdobím, kdy se Slovinsko i Česká republika osamostatnila. Poukazuje také na faktory, které pomohly k ekonomickému vývoji jednotlivých zemí, mezi které právě cestovní ruch patří. Nastínění historie rozvoje turistiky mi velmi pomohlo při závěrečném porovnávání obou států.

V jedné z kapitol jsem se pokusila o stručný nástin toho, co nám nabízí nejdostupnější publikace – průvodci, které o Slovinsku vychází. K tomu jsem také připojila vlastní hodnocení a případné doporučení k využití těchto pramenů pro daný typ turisty. V poslední kapitole jsem také vypracovala krátký přehled nabídek cestovních kanceláří a agentur, především v oblasti poznávacích zájezdů, jak z Čech do Slovinska tak naopak. Nyní mohu konstatovat, že nabídky jsou velmi jednotvárné. Ze Slovinska se turisté vydávají především do Prahy a jižních Čech na jedno až tři denní zájezdy a z Česka odjíždějí turisté za přírodou Julských Alp především na pěti a více denní zájezdy.

Na závěr bych chtěla říci, že při porovnávání s Českou republikou jsem ze získaných informací zjistila, že i když se české organizace snaží, jsou v propagaci a statistikách rozvoje cestovního ruchu nejen na našem území, ale i v zahraničí o několik etap vývoje pozadu od Slovinska. Myslím, že tato práce podává informace, které moje domněnky a závěry k tomuto tématu jen potvrzují.

RESUME

Topic of my Bachelor thesis is: Tourism development in Slovenia with a view to Triglav National Park. I was working with information from many branches as are: history of tourism, nature protection and the institutions with the intention of tourism. The most of the information I looked up in Slovenia guidebook and websites. The main point of my bachelor thesis was compare observed information with tourism development in the Czech Republic. For greater diversity in my work I attached my self-assessment of studied guidebooks with a recommendation of specific tourist and also a small travel agency overview of offers which provide mainly the sightseeing tour to Slovenia.

V svojem bakalaverskem delu sem se ukvarjala s problematiko turizma, bolj natančno z razvojem turizma v Sloveniji z usmeritvijo na Triglavski narodni park. Obdelovala sem podatke iz zgodovine turizma, zaščite narave in okolja ter organizacij, ki se ukvarjajo s turizmom. Večino informacij sem iskala v turističnih vodičih po Sloveniji in na spletu. Glavni cilj mojega dela je bil primerjati pridobite podatke z razvojem turizma na Českem. Za večjo raznolikost bakalaverskega dela sem dodala svojo ocenitev uporabljenih vodičev s priporočilom za določene vrste turistov in tudi kratek pregled ponudbe turističnih agencij, ki posredujejo predvsem vodene izlete v Slovenijo ter na Česko.

Použitá literatura

Knihy

- 1) NĚMEC, Dušan. *Slovinsko: kapesní průvodce*. Computer Press, Brno 2003.
- 2) GAWINOVÁ, Izabella. *Slovinsko*. Jan Vašut s.r.o., Praha 2004.
- 3) NOVÁKOVÁ, Marcela. SOUKUP, Ondřej. *Slovinsko: průvodce do zahraničí*. Olympia, Praha 2000.
- 4) PETR, Ivo. *Slovinské a chorvatské hory: 44 túr od Julských Alp po Jadran*. Mirago, Ostrava 2000.
- 5) PODHORSKÝ, Marek. *Pěší turistika v Julských Alpách*. Kletr, Plzeň 1996.
- 6) LONGLEY, Norm. *Slovinsko*. Jota, Brno 2005.
- 7) SCHULZE, Dieter. *Slovinsko*. Beadecker Redaktion, Praha 2008.
- 8) SHETAR, Daniela. KÖTHER, Friedrich. *Slovinsko*. Marco Polo s.r.o., Praha 2003.
- 9) *Cestovní lexikon české republiky 1998*. Astor HK, export – import s. r. o., Hradec Králové 1998.
- 10) HESKOVÁ, Marie a kol. *Cestovní ruch - pro vyšší odborné a vysoké školy*. Fortuna 2006.
- 11) HLADKÁ, Jitka. *Technika cestovního ruchu*. Grada, Praha 1997.
- 12) *Zgodovinski parki in vrtovi v Sloveniji*. Ljubljana : Ministrstvo za kulturo : Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino, 1995.
- 13) BERGING, Mladen. *Triglavski narodni park kot aktualna problematika varstva narave. In okolje v Sloveniji*. Tehniška založba Slovenije, 1994.
- 14) FUČÍK, Josef. PAVLÍK, Marek. *Sočská fronta 1915 – 1917, průvodce po místech bojů vojáků z českých zemí: Julské Alpy – Banjšice – Kras – Přímoří*. Elka Press, 2009.

Internet

Klub českých turistů
www.klubturistu.cz

Ministerstvo pro místní rozvoj
www.mmr.cz

Asociace cestovních kanceláří ČR
<http://www.ackcr.cz/>

Ministerstvo životního prostředí
http://www.mzp.cz/cz/priroda_krajina

<http://www.nature.cz/natura2000-design3/hp.php>

Český svaz ochránců přírody
<http://www.csop.cz>
<http://strazprirody.cz/index.php?modul=blok&link=sp>.

www.czech.cz
<http://www.czech.republic.cz/encyklopedie/obsah.phtml>
www.cccr-info.cz
<http://cs.wikipedia.org>
Slovinský statistický úřad
www.stat.si

Ministerstvo za okolje in prostor
<http://www.mop.gov.si/si/>

Agencija RS za okolje
<http://www.arso.gov.si/>

Turistična zveza Slovenije
<http://www.turisticna-zveza.si/>

Planinska zveza Slovenije
<http://www.pzs.si/>

Triglavski narodni park
<http://www.pzs.si/>

Uradni slovenski turistični informacijski portal
www.slovenia.info

Natura 2000
<http://www.natura2000.gov.si/>